

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 29 ΙΟΥΛΙΟΥ 1933

ΑΡΙΘ. 29-30

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Η ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

α) Τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον.

Τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον ἔσχε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐν τοῖς προχριστιανικοῖς χρόνοις. Κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Ἰουλίου Καίσαρος ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἕλλην ἀστρονόμος Σωσιγένης, μεταρρυθμίσας τὸ κρατοῦν τότε λίαν συγκεχυμένον χρονομετρικὸν σύστημα, ἀτήρτισε τὸ οὕτως ἀποκληθὲν Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἐν ἔτει 44 π. Χ. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἀπετελέσθη ἐκ περιόδου τεσσάρων ἐτῶν, ὧν τὰ τρία πρῶτα ἐκ 365 ἡμερῶν ἕκαστον, τὸ δὲ τέταρτον ἐκ 366 ἡμερῶν, κληθὲν δίσεκτον, διότι προσετίθετο μία ἐμβόλιμος ἡμέρα εἰς τὴν 6ην πρὸ τῶν Καλλανδῶν Μαρτίου (μεταξὺ τῆς 24 καὶ 25 Φεβρουαρίου) ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρχετο τὸ νέον ἔτος. Οἱ 12 μῆνες καθωρίσθησαν ἐναλλάξ ἐκ 30 καὶ 31 ἡμερῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰούλιος Καίσαρ ὠνόμασε τὸν πέμπτον μῆνα Quintilium Ἰούλιον, ὁ δὲ Αὐγουστος ὠνόμασε τὸν Sextilium Αὐγουστον, αὐξήσας αὐτὸν κατὰ μίαν ἡμέραν, ληφθεῖσαν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου, τοῦ τελευταίου μηνὸς τοῦ ἔτους. Οὕτως ἀπετελέσθη τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, καθ' ὃ τὸ ἔτος ἔχει διάρκειαν 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρων. Ὁ υπολογισμὸς οὗτος ὑπῆρξε λίαν ἐσφαλμένος, διότι ἡ πραγματικὴ διάρκεια αὐτοῦ εἶναι κατὰ 11 λ. 12 δ. καὶ 55 μικροτέρα. Ἡ δὲ προσθήκη τῆς ἐμβολίου ἡμέρας σφάλει εἰς διάστημα τεσσάρων ἐτῶν καθ' ὑπερβολὴν 40 λ. 50,20δ. ἄρα εἰς διάστημα 128 περίπου ἐτῶν κατὰ μίαν ἡμέραν ἢ 3 ἡμέρας εἰς διάστημα τεσσάρων αἰῶνων. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἀνῆλθεν εἰς 13 ἡμέρας κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους. Ἐπομένως ἡ ἐναρξίς τοῦ ἔτους, ἣτις ὠρίσθη βραδύτερον τῆ 1 Ἰανουαρίου, κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον καθυστερεῖται κατὰ 13 ἡμέρας.

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία δὲν παρεδέχθη τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον διὰ κοινῆς ἀποφάσεως ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν πανταχοῦ χρόνον, οὐδ' ἐγένετο μνεῖα τις τούτου εἴτε ἐν Οἰκουμενικῇ εἴτ' ἐν Τοπικῇ Συνόδῳ. Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καθώρισε τὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἀστρονομικῶς. Δὲν εἶπεν ὅτι αὕτη θὰ ἐορτάζηται τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα ἡμερομηνίαν, ἀλλὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πανσέληνον, τὴν μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν. Ὅθεν οὐδόλως παράδοξον εἶναι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀλεξανδρείας, συμφώνως τῇ

ἀποφάσει τῆς Συνόδου, προαναγγέλλοντες τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, κατὰ τὰ δεδομένα τῆς ἀκμαζούσης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀστρονομίας, μετεχειρίζοντο τοὺς Αἰγυπτιακοὺς μῆνας καὶ τὸ κρατοῦν ἐν Αἰγύπτῳ ἡμερολόγιον. Γενικῶς δὲ εἶπειν ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας μέχρι τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως τῆς Αἰγύπτου (640) δὲν μετεχειρίζετο ἐπίσημως τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον. Καὶ ἄλλαι ἀλλαγῶν Ἐκκλησίαι διάφορα μετεχειρίζοντο ἡμερολόγια, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ Ἰουλιανόν, ὡς ἐπίσημον ἡμερολόγιον τοῦ ἐκχριστιανισθέντος Κράτους, ἐπεβλήθη πανταχοῦ. Κατ' αὐτὸ δὲ καθωρίζοντο αἱ χριστιανικαὶ ἑορταί, καὶ πρὸς αὐτὸ προσηρμόσθη βραδύτερον ἢ ἀπὸ τοῦ ε' αἰῶνος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀρξάμενος ἵνα κατάρτιζται Πασχάλιος κανὼν.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ὁ κανὼν οὗτος ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ἰσημερίας, ἣν εἶχεν ὑπ' ἔμφει ἡ Α' Οἰκουμ. Σύνοδος καὶ ἦτις κατὰ τοὺς υπολογισμοὺς τῶν Ἀλεξανδρέων τότε συνέπιπτε τῇ 21 Μαρτίου, σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη ἀντιληπτὸν τὸ ἀνωτέρω ὑποδειχθὲν σφάλμα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἔνεκα τοῦ ὁποίου σφάλματος δὲν καθίστατο δυνατόν ἵνα ἐκτελήται ἐπακριδῶς ἡ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἀπόφασις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διότι σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, ἡ 21 Μαρτίου ἐπαυσε νὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἡμέρα τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, ὅθεν τὸ Πάσχα ἐωρτάζετο πολλακίς οὐχὶ μετὰ τὴν πρώτην ἀλλὰ μετὰ τὴν δευτέραν, τὴν μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, Πανσέληνον! Τὸ μέγα τοῦτο σφάλμα ἐγένετο ἀντιληπτὸν ἤδη κατὰ τὸν 10' αἰῶνα ἐν Βυζαντίῳ. Τῷ 1324 ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς (+ 1359) ἐξακριβώσας τὰς ἀνωμαλίας τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου προέτεινε πρὸς τὸν Βασιλεῖα Ἀνδρόνικον τὸν πρεσβύτερον (1288-1328) τὴν διόρθωσιν, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐπραγματοποίησεν αὐτήν, φοβηθεὶς σύγχυσιν τῶν ἀμαθῶν καὶ μερισμὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους βραδύτερον ὁ Ματθαῖος Βλάσταρης συνέστησε νὰ μὴ γίνῃ δεκτὴ μελέτη τοῦ συγχρόνου αὐτῷ μοναχοῦ Ἰσακίου Ἀργυροῦ ὑποβληθεῖσα τῷ 1371 περὶ διορθώσεως τοῦ Πασχαλίου κανόνος. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ σχετικαὶ μελέται τῶν ἐλλήνων ἐγνωσθήσαν τοῖς ἐν τῇ Δύσει, διότι ἐκτοτε ἐγένετο λόγος περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου, ἕως οὗ ταύτην, ἐπὶ τῇ δάσει τῶν ἐργασιῶν ἰδίως τοῦ μαθηματικοῦ Ἀλουΐσιου Λι-

1. Νικηφόρου Γρηγορᾶ. Ἱστορία, ἐκδ. Βόννης σ. 364 ἐξ

2. Κ. Krumbacher, Ἱστορία τῆς Βυζ. λογοτεχνίας, μεταφρ Γ Σωτηριάδου ἐν Ἀθήναι 1900, Β, 339, 433. Παλιὰ καὶ Ποτλή, Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, ΣΤ, 422. Σχέδιον νέου ἡμερολογίου εἶχε καταρτίσει καὶ ὁ Γεώργιος Πλήθων, C. Alexander, Πλήθωνος Νόμων συγγραφεὺς τὰ σωζόμενα, Paris 1858, σ. 58 ἐξ. 444 ἐξ.

λίου; ἐπεχείρησεν ὁ Πάπας Ρώμης Γρηγόριος γ' (1572—1585), ἐν ἔτει 1582.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ ἰσημερία συνέπεσε τῇ 11 Μαρτίου, ἐπομένως ἀπεφασίσθη ὅπως διὰ τῆς προσθήκης 10 ἡμερῶν μετακινήθη ἡ ἡμερομηνία τῆς ἰσημερίας εἰς τὴν 21 Μαρτίου. Οὕτω δὲ ἡ 4 Ὀκτωβρίου 1582, ἀφ' ἔτου ἤρξατο ἡ Γρηγοριανὴ χρονολόγησις, ἠριθμήθη ὡς 14 Ὀκτωβρίου. Πρὸς σταθεροποίησιν δὲ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ὠρίσθη ὅπως ἀνὰ τέσσαρας αἰῶνας τρία ἔτη δίσεκτα θεωρῶνται κοινὰ καὶ δὴ τὰ μὴ διαιρούμενα διὰ τοῦ 4 ἔτη τῶν συμπεπληρωμένων ἑκατονταετηρίδων, ἦτοι 1600, 1700, 1800, 1908, 2100 καὶ ἐξῆς. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἐξηρτήθη μὲν ἐκ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας καὶ τῆς πρώτης μετ' αὐτὴν Πανσελήνου, ἀλλὰ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ἡ ρητὴ διάταξις τῆς Α' Οἴκουμ. Συνόδου, καθ' ἣν τὸ χριστιανικὸν Πάσχα ἔδει νὰ ἑορτάζηται μετὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα. Ἡ διάταξις ἀνεγράφη ρητῶς καὶ ἐν τῷ 1 κανόνι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου (341). Ἦδη δὲ καὶ διὰ τοῦ 7 Ἀποστολικοῦ κανόνος ὠρίσθη «Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος τὴν ἁγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσῃ, καθαιρεῖσθω». Κατὰ τὴν Γρηγοριανὴν ἕμως χρονολόγησιν τὸ Πάσχα συμπίπτει καὶ πρὸ καὶ ταῦτοχρόνως μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα.

Οὕτως, ἀπηρτίσθη τὸ Γρηγοριανὸν λεγόμενον ἡμερολόγιον ἢ ἀκριβέστερον εἶπειν ἡ Γρηγοριανὴ χρονολόγησις, ἣν μετὰ πάροδον πολλοῦ χρόνου ἀπεδέχθησαν τὰ Κράτη τῆς Ἑσπερίας, Ἑβρώπης, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Ἡ Γερμανία τῷ 1700, ἡ Ἀγγλία τῷ 1752 καὶ ἡ Σουηδία τῷ 1753. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον ἐν Σκωτίᾳ τῆς Ἀγγλίας τινές, οἵτινες ἑορτάζουσι τὰ Χριστούγεννα κατὰ τὴν παλαιὰν χρονολόγησιν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐτήρησεν ἀρνητικὴν στάσιν ἐναντι τῆς Γρηγοριανῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου καὶ διότι αὕτη προσέκρουσεν εἰς τὴν περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα διάταξιν τῆς Α' Οἴκουμ. Συνόδου καὶ διότι ἐχρησιμοποίηθη ὡς προσηλυτευτικὸν μέσον. Ἡ τῷ 1593 συνελθούσα ἐν ΚΠόλει Μεγάλῃ Σύνοδος διὰ τοῦ 8ου αὐτῆς κανόνος ἐπανέλαβε τὸν ἰὸν κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου ἐπὶ λέξει. Δὲν παρουσιάσθη δὲ τότε καὶ ἀνάγκη ἐκκλησιαστικῆ ἢ κοινωνικῆ πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου, διότι οὔτε τὰ Κράτη ὑφ' ἃ διατέλουν αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι οὔτε αἱ κοινωναὶ καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτῶν πληρώματα εἶχον προσχωρήσει εἰς τὴν γενομένην μεταβολὴν τοῦ ἡμερολογίου. Ἀρχὴ δὲ ἀπαράβατος ἐκράτησεν ἀνέναντα ὅπως ἡ Ἐκκλησία προσαρμύζεται πρὸς τὸ ἑκασταχοῦ κρατοῦν ἡμερολόγιον, διότι τοῦτο οὔτε θρησκευτικὴν ἀρχὴν, οὔτε σχέσιν τινα πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ἔχει. Πρὸς αὐτὸ προσήρμοξε τὸ ἑορτολόγιον αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία καὶ παραδέχεται τὰς ἡμερομηνίας τὰς κρατούσας ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

1. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου ἀρχιμ. (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ» Ἀθηνῶν, Η'. 1918, ἀριθ. 145—153.

Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἕνεκα τοῦ ἀνωτέρω σφάλματος τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ὅπερ αἰσθητότερον ἀπέβη κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἕνεκα τῶν ἐπιστημονικωτέρων μέσων τῶν σχετικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν, αἱ ἡμερομηνιαὶ τῶν ἑορτῶν δὲν συνέπιπτον πλέον πρὸς τὰς πραγματικὰς ἡμερομηνίας αὐτῶν, ὃ δὲ Πασχάλιος κανὼν δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς καθορισθείσης ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμηνικῆς Συνόδου δάσεως.

β) Τὸ ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐν ταῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις.

Ἔνεκα τῶν λόγων τούτων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξατο ζωηρῶς συζητούμενον ἐν ΚΠόλει τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, πρῶτος δὲ ὁ ἐκ Σμύρνης μαθηματικὸς Ἐπαμεινώνδας Πολυδώρου δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον ἐζήτησεν ὅπως ἀντικατασταθῇ τὸ Ἰουλιανὸν διὰ τοῦ Γρηγοριανοῦ λεγομένου ἡμερολογίου καὶ τροποποιηθῇ τὸ Πασχάλιον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐπιτροπὴ ἐκ Καθηγητῶν (Γ. Λιανοπούλου, Β. Ἀντωνιάδου, Κ. Σπαθάρη, Ἡλ. Βαλσαμάκη), μελετήσασα τὸ ὑπόμνημα, δι' ἐκθέσεως αὐτῆς, ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου 1902, ἀπέρριψεν αὐτὸ, ὑποδείξασα ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, οὐδὲ νὰ προσαρμωσθῇ πρὸς αὐτὸ τὸ Πασχάλιον, ἐπὶ παραβάσει τῶν περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα διατάξεων τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ τρίτον ἀκριβέστερον ἡμερολόγιον¹.

Ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Ἰωακείμ γ' († 1913), πιθανῶς ἐκ τῆς ἀνωτέρω κινήσεως τὰς ἀφορμὰς λαβὼν, καὶ δι' Ἐγκυκλίου ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1902 διάφορα ἐρωτήματα πρὸς τὰς Ἀυτοκεφάλους Ἐκκλησίας ὑποβαλὼν, συμπεριέλαβε καὶ τὸ περὶ τοῦ ἡμερολογίου ζήτημα, πολλῶν μᾶλλον ὅτι καὶ ἐν Πετροπόλει κατὰ τὰ ἔτη 1899—1900 μεγάλη Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀκαδημαϊκῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἐμελέτα τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἣς συμμετεῖχεν ἔ διαπρεπῆς Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Β. Βόλοτωφ, κατέφθασεν εἰς τ' αὐτὰ συμπεράσματα εἰς ἃ καὶ ἡ ἐν ΚΠόλει ἐλληνικὴ Ἐπιτροπὴ, ἦτοι εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἅτε παραδιάζοντος τὴν διάταξιν τῆς Α' Οἰκουμηνικῆς Συνόδου περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν μᾶλλον τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. Ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων τούτων ἐστηρίχθη καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Παρομοίᾳ σχεδὸν ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἐτόνισαν, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας κίνδυνον διὰ τῆς παραδοχῆς, τυχόν, τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτῆς εἰς τὴν Ἐγκύκλιον τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ γ' ὑπεδείκνυεν ὅτι ἐὰν ἤρετο τὸ σκάνδαλον τῆς προπαγάνδας οὐδὲν ἀσυνεπὲς πρὸς ἑαυτὴν ἐμελλε νὰ πράξῃ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, παραδεχομένη τὸ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀκριβὲς ὑποδει-

1. Ἀ ν θ ἰ μ ο υ Μητροπολίτου Βιζύης (νῦν Μαρωσίας), Τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα, Ἐν ΚΠόλει, 1922, σ. 25—30.

κινούμενον ημερολόγιον και ότι ουδέν τὸ κωλύον ἀπὸ δογματικῆς ἐπόψεως ἐν ὁμοφωνίᾳ τῶν ἐπὶ μέρος Ἐκκλησιῶν νὰ μεταβληθῆ καὶ τὸ Πασχάλιον. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος, διίστάμενος πρὸς τὸν Ἰωακείμ γ', δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν Ἐγκύκλιον αὐτοῦ, ὡσαύτως δὲν ἀπήντησαν αἱ Ἐκκλησίαι Ἀντιοχείας καὶ Κύπρου.

Ἡ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ μελέτην τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπήντησε τῇ 1903 πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ γ' ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ημερολογίου ἐξαρτάται ἐκ περιστάσεων καὶ συνθηκῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι «ἐν συνεννοήσει μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τῆς Πολιτείας ἐκάστης αὐτῶν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν μεταρρυθμισιν τοῦ νῦν ἐν χρήσει παρ' αὐταῖς ημερολογίου, συμφώνως πρὸς τὰς προόδους καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης»¹

Μετὰ τὴν λήξιν τῶν τελευταίων πολέμων ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἤρξατο σοβαρῶς σκεπτομένη περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ημερολογίου, εἶχε δὲ γίνεαι λόγος εἰς τὴν Βουλὴν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1918, περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ημερολογίου οὐ μόνον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπὸ τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δ. Δίγκας εἶχε παρασκευάσει σχετικὸν νομοθέτημα. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸ τριαυτοῦ σκέψεως τῆς Κυβερνήσεως εὐρεθείσα, ἐπελήφθη τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος. Πρὸς τοῦτο κατὰ Μάρτιον τοῦ 1919 καθιερώθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀπαρτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Συνοδικῶν μελῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δημητριάδος Γερμανοῦ, Ναυπακτίας (νῦν Φωκίδος) Ἀμβροσίου καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν)², Δημ. Αἰγινήτου καὶ Ἐμμανουὴλ Ζολώτα. Μετ' ἐπισταμένην ἔρευναν τοῦ ζητήματος ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέχθη τὴν ἐξῆς πρότασιν, μείοψηφίσαντος μόνου τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Ζολώτα, προτείναντος τὴν ἀναβολὴν πάσης περὶ μεταβολῆς τοῦ ημερολογίου σκέψεως «μέχρις ἔτου καθαρισθῆ ὁ πολιτικὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἡμῶν ὀρίζων»³, καὶ θεωροῦντος μὲν ὀρθὴν τὴν διόρθωσιν τοῦ ημερολογίου, φοβούμενου ὅμως ὅτι ἡ λατινικὴ προπαγάνδα ἡδύνατο

νὰ ἐκμεταλλεῖται τὸ ημερολόγιον παρὰ τοῖς ὀρθόδοξοις ἑλληνικοῖς πληθυσμοῖς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἢ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ημερολογίου, μὴ προσκρούουσα εἰς δογματικούς καὶ κανονικούς λόγους, δύναται νὰ γίνῃ μετὰ συνεννόησιν μετὰ πασῶν τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἰδίως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς ὃ θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀνατεθῆ ἡ πρωτοβουλία πάσης σχετικῆς ἐνεργείας, ὑπὸ τὸν ὄρον οὐχὶ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ Γρηγοριανὸν ημερολόγιον, ἀλλὰ τῆς συντάξεως νέου ημερολογίου ἐπιστημονικῶς μὲν ἀκριβεστέρου, ἐστερημένου δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων τῶν δύο ἐν ἰσχύϊ ημερολογίων τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ⁴. Ἐλέγετο τότε ὅτι ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἐμελλε νὰ συντάξῃ τελειότερον τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου, εἰς τοῦτο δὲ ἀνεφέρετο ἡ Ἐπιτροπὴ, ὑπολαμβάνουσα ὅτι ἐπέκειτο ἡ παρασκευὴ τούτου ημερολογίου, ἢ ἀνωτέρω πρότασις τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπεβλήθη διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος, εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 20 Μαΐου 1919 οὐ μόνον ἀπεδέχθη αὐτὴν ἀλλὰ καὶ παμψηφεί ἀπεφάσισε νὰ προστεθῆ εἰς αὐτὴν ὅτι «ἐὰν ἡ Πολιτεία, μὴ ἐπιπέψουσα ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ ημερολογίου, ἀισθανομένη δὲ ἀξιοσύνας τὰς δυσχερεῖας τὰς σχετικὰς, ἐφ' ὅσον καὶ ὁμορα Κράτη ἐδέχθησαν τὸ Γρηγοριανόν, νομίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ σήμερον ὑφιστάμενον ημερολογικὸν κάθεστώς, εἶναι ἐλευθέρω νὰ δεχθῆ τὸ Γρηγοριανόν, ὡς Ἐθρὼ παῖκὸν ημερολόγιον, τῆς Ἐκκλησίας κρατούσης μέχρι τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ ημερολογίου, τὸ Ἰουλιανόν»⁵. Τὴν γνώμην αὐτῆς ταύτην ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν σχετικῶν ὑπομνημάτων διεβίβασεν οὐ μόνον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἕπερ ζωνηρῶς ἠτχολεῖτο περὶ τὸ ζήτημα τοῦ ημερολογίου, τῇ ἀξιώσει καὶ παρακλήσει τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως τῆς Ρωσικῆς, τῆς Σερβικῆς καὶ τῆς Ρωμουνικῆς, αἵτινες ἐθεώρουν ἐπείγουσαν ἐκκλησιαστικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάγκην τὴν διόρθωσιν τοῦ ημερολογίου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀπεδέχθη τὴν γνώμην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, φρονούσα ὅτι ταῦτοχρόνως ἔδει ν' ἀποδεχθῶσι καὶ ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ Γρηγοριανὸν ημερολόγιον. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δ. Δίγκας, γράφων τῇ 19 Ἰουλίου 1919 πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔλεγε, «τὴν γνώμην ὅτι πολιτικῶς μόνον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μεταβληθῆ τὸ ἐν ἰσχύϊ ημερολόγιον, εὐρίσκομεν πολλὰ τὰ ἄτοπα περιέχουσιν καὶ ἀποκρουστέαν, φρονούντες ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ ἡδύνατο δι' ἀνταλλαγῆς τῶν

1. Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, αἱ ἀπαντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ δευτέρα Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς περιοδικοῖς «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», «Νέα Σιών» καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει ἐν ΚΗόλει 1904. Πρβλ. Ἀνθίμου Βιζύης, ἐνθ' ἀν. σ. 31-38 σημ.

2. Ἐντεῦθεν τὰς ἀφορμὰς λαβὼν ὁ τότε Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Διευθυντὴς τῆς Ριζαρίου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἐδημοσίευσεν τὴν ἀνωτέρω ὑποσημειωθεῖσαν ἐκτενῆ εἰδικὴν πραγματείαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον ἐν τῇ Ἀνατολῇ».

3. «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ», Θ', 1919. σ. 408.

1. Αὐτόχι, Θ', σ. 4, 09

2. Αὐτόχι, Θ', σ. 409. Πρβλ. Ἀνθίμου Βιζύης, ἐνθ' ἀν. σ. 38, 39 σημ.

ἀπαιτουμένων γραμμάτων νὰ ἐπιτύχη διορθόδοξον συνεννόησιν ὡς πρὸς τὴν καθιέρωσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου καὶ ἐκκλησιαστικῶς, τοῦλάχιστον μέχρι τῆς καθιερώσεως τοῦ ἀκριβεστεροῦ ἡμερολογίου», ὅθεν ἡ Κυβέρνησις παρεκάλει τὸ Πατριαρχεῖον ὅπως προέλθῃ εἰς τοιαύτας καταλλήλους ἐνεργείας «πρὸς ταχὺν τοῦ ἀνω ζητήματος διακανονισμόν»¹.

Ἄλλὰ πρὸ τούτου ἤδη ἀπὸ τῆς 10 Ἰανουαρίου 1919 ἡ περὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἱερά Σύνοδος, προτάσει τοῦ τότε Σεβ. Βιζύης νῦν Μαρωνας Μητροπολίτου Ἀνθίμου εἶχε καταρτίσει Ἐπιτροπὴν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἣτις τῆ 1 Σεπτεμβρίου 1920 ὑποβαλοῦσα τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς ὑπέδειξεν ὅτι ἐπιβάλλεται ὀρθοτική ἡμερολογιακὴ μεταβολή, ἣτις δὲν προσκρούει εἰς δόγματα καὶ κανόνας καὶ ἣτις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς ἐξευρέσεως τελειότερου ἡμερολογίου ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ τελειότερου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. Ἄλλὰ πρὸ τούτου ἐπιβάλλεται καὶ προσωρινὴ μεταβολή, εἴτε δι' ἀπλῆς καὶ ἀμέσου παραδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, εἴτε διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ἐν χρήσει Ἰουλιανοῦ, δι' ἀξίσεως τῆς μηνολογίας αὐτοῦ κατὰ 13 ἡμέρας, δι' ἐξευρέσεως τρόπου αἴροντος τὴν διαφορὰν τῶν ἡμερῶν τούτων καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα, ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἐπακτῶν, καταλλήλως διορθουμένων, εἴτε ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων καὶ δὴ κατὰ τὸν χρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ².

γ) Ἡ διαρρυθμῖσις τοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ρωσικῇ Ἐκκλησίᾳ

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1917 εἰσῆλθη ἡ Γρηγοριανὴ χρονολόγησις εἰς τὰ ὀρθόδοξα Βαλκανικὰ Κράτη, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν καταρρεύσαν Ρωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, ὅθεν ἐν πάσαις ταῖς Ὀρθόδοξοις Ἐκκλησίαις ἐγεννήθη σοβαρὸν ἡμερολογιακὸν ζήτημα, πᾶσαι δέ, ὡς ἦτο ἀκόλουθον, ἐστράφησαν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ζητοῦσαι τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ἡ δὲ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἣτις εἰσῆλθεν ἔκτοτε εἰς τὸ στάδιον τῶν ἀνεκδιηγῆτων περιπετειῶν εὑρεθεῖσα πρὸ τῶν προκυψασῶν ἀνωμαλιῶν ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων, ἀπὸ τῆς 6 Δεκεμβρίου (ν. ἡμ.) 1917 εἶχεν ἤδη ἐπιτρέψει εἰς τὰς ἐν τῇ ἀποσπασθείσῃ πολιτικῶς ἀπὸ τῆς Ρωσίας Φιλανδία Ἐπαρχίας ὅπως ἐφαρμόζωσι τὸ νέον ἡμερολόγιον, κατὰ τε τὰς κινήτας καὶ ἀκινήτους ἑορτάς, τμηματικῶς, ἐν αἷς πόλεσι καὶ ἐνορίαις ἐζητεῖτο τοῦτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Αἱ Ἐπαρχίαι ἐκεῖναι ἀπέτελεσαν βραδύτερον τὴν αὐτόνομον Ἀρχιεπισκοπὴν Φιλανδίας, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ παραδεχθεῖσα τὸ νέον ἡμερολόγιον κατὰ τε τὰς κινήτας καὶ ἀκινήτους ἑορτάς. Τὴν πράξιν ταύτην κατανεύρωσε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ὡσαύτως ἐπεστράφη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Τύχωνος ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου καὶ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἑσθονίας.

Τῆ 29 Ἰανουαρίου 1918 ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐν ἁπασῇ τῇ τότε Δημοκρατίᾳ τῆς Ρωσίας, τῆ ἐπαύριον δὲ συνελθοῦσα ἡ Τοπικὴ Σύνο-

δος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐν Μόσχᾳ ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Τύχωνα, ὅπως κινήσῃ ἐπὶ τῶν παραχθεῖσῶν ἀνωμαλιῶν ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων, ἀπεφάσισε μὲν ὅπως κατὰ τὸ 1918 ἰσχύσῃ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, κατήρτισε δὲ μεγάλην Ἐπιτροπὴν, ἣτις ἀπεφάνθη ἔτι ἔδει νὰ γίνῃ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου, διότι ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων κινδυνεύει ν' ἀποξενωθῇ ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Πατριάρχης Τύχων δι' ἐκτενοῦς γράμματος αὐτοῦ ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου 1919 πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γερμανὸν Ε'. (1913—1918) παρεκάλει ὅπως ζητήσῃ οὕτως τὰς γνώμας πασῶν τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, προσέτεινε δὲ καὶ τινὰς τρόπους μεταβολῆς τοῦ ἡμερολογίου, ὡς πόρισμα τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς: α) ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κρατεῖ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ἐπιτρέπεται μόνον τὴν μετακίνησιν τῆς ἑορτῆς τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Βονιφατίου (19 Δεκ. π. ἡμ.)—β) δέχεται πλήρως τὸ νέον ἡμερολόγιον ὡς πρὸς τε τὰς κινήτας καὶ τὰς ἀκινήτους ἑορτάς—γ) δέχεται αὐτὸ μόνον ὡς πρὸς τὰς ἀκινήτους ἑορτάς δ) ἐπιτρέπεται εἰς ἑκάστην Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν νὰ προκρίνῃ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν λύσιν¹. Ταῦτα μαρτυροῦσι τὴν μεγάλην ἀνάγκην τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου, ἣν ἠσθάνθη ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας παραδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου. Ἄλλ' ὁ μὲν Πατριάρχης Γερμανὸς ἀπεμακρύνθη τοῦ θρόνου, πρὶν ἡ λάβῃ τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ Τύχωνος, οὗτος δὲ ἀνυπομονῶν ἐξέδωκεν Ἐγκύκλιον περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ ἐφημερίδῃ «Ἰζβέστια» ἐν μέσῳ τῶν ἀπεριγράπτων ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἀναστατώσεων τῆς Ρωσίας, ἃς προὐκάλεσεν ἡ ἐπικράτησις τοῦ Μπολσεβιτισμοῦ, ἀλλ' ἦνα γκάσθη ν' ἀνακαλέσῃ αὐτὴν καὶ ἐπὶ πλέον ν' ἀρνηθῇ τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὴν ἐν Φιλανδία Ἐκκλησίαν, ζητοῦσαν νὰ γενικεύσῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀνετέθη εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ μεριμνήσῃ περὶ τοῦ ζητήματος ἐν συνεννόησιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος ἐνίσχυσε τὴν ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς Βαλαάμ ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἐνῶ αἱ πρῶται συσκέψεις καὶ ἀποφάσεις περὶ αὐτοῦ τῶν ὀρθόδοξων Φιλανδῶν εἶχον ληφθῆ ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ. Ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Ἀντώνιος ἐκ Μόσχας γράφων πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Μονῆς (1)14 Νοεμβρίου 1921) προέτρπεν αὐτοὺς ὅπως συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐν Φιλανδία².

Ὅτε δὲ μετὰ μικρὸν ἐπληρώθη ὁ Οἰκουμενικὸς θρόνος, διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μελετίου δ' (1921—23) τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου ἐπεσπεύδετο ἰδίως ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν Ρουμανίας καὶ Σερβίας. Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐπίλυσιν αὐτοῦ προέκυπτον μεγάλαι δυσχέρειαι

1. «Ἐκκλησία» Γ, 1925, σ. 233—36.

2. Ἱερομονάχου Χαρίτωνος, Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Βαλαάμ. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐν τῇ Φιλανδικῇ Ὀρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ αἱ αἰτίαι τῶν ἀνωμαλιῶν ἐν ταῖς Μοναῖς (ρωσιστί) 1927, σ.16.

1. Ἀνθίμου Βιζύης, ἐνθ' ἀν. σ. 40-41 σημ.

2. Ἀνθίμου Βιζύης, ἐνθ' ἀν. σ. 41 52 σημ.

ἐκ τῆς μὴ ὑπάρξεως κανονικῶν σχέσεων τῶν τριῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς καὶ τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων πρὸς ἄλληλα.

δ) Συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποφάσεις περὶ συμμετοχῆς ἐν τῷ Παρορθόδοξῳ Συνεδρίῳ.

Τελευτώντος τοῦ 1922 ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ὅπως εἰσαχθῆ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὀριστικῶς τὸ νέον ἡμερολόγιον. Ἐπιτροπὴ δὲ καταρτισθεῖσα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῶν Γ. Κοφινᾶ, Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Π. Τσιτσεκλή Νομικοῦ καὶ τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἀρχιμανδριτοῦ, Δ. Αἰγινήτου καὶ Α. Ἀλιβιζάτου προέβη εἰς σχετικὴν μελέτην. Ἡ κρατοῦσα παρὰ τῆ Κυβερνήσει γνώμη ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν πρὸ τριετίας περίπου διατυπωθεῖσα, ὅπως δηλονότι ταῦτοχρόνως διὰ νόμου (χωρῶς ἀναγκαστικοῦ διατάγματος) εἰσαχθῆ τὸ νέον ἡμερολόγιον καὶ εἰς τὴν Πολιτείαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὸ κληρικὸν ἰδίως μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπέτρεψεν αὐτὴν ἀπὸ τοιαύτης οὐχὶ ὀρθῆς ἀποφάσεως, ὑποδείξαν ὅτι δὲν δύναται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος νὰ δεχθῆ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐξ ἀποφάσεως μόνης τῆς Πολιτείας, ἀνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Περὶ τούτου ἔμειναν σύμφωνοι πάντες οἱ συγκροτοῦντες τὴν Ἐπιτροπὴν. Ὅθεν ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία μὴ δεχθῆ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ἀλλ' ἀπλῶς μεταβάλλῃ τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ ἰσχύοντος Ἰουλιανοῦ κατὰ 13 ἡμέρας καὶ ὅπως ἡ Ἐκκλησία μὴ ὑποχρεωθῆ δι' ἀποφάσεως τῆς Πολιτείας νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἡμερολόγιον, ἀλλὰ, ἐὰν θελήσῃ νὰ διορθώσῃ αὐτὸ, συνεννοηθῆ προηγουμένως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ μετὰ τῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς ὃ ἔδει ν' ἀνατεθῆ ἡ πρωτοβουλία τοῦ ζητήματος τούτου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο συνετάχθη ἡ ἐκθεσις τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς τοῦ 1923, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, διατηροῦσα «προσωρινῶς» τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ἠδύνατο νὰ προβῆ εἰς διόρθωσιν αὐτοῦ μετὰ συνεννόησιν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Συμφώνως πρὸς ταῦτα καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου 1923 ἐκδοθέντι περὶ τοῦ ἡμερολογίου Β. Διατάγματι, τῷ δημοσιευθέντι τῆ 25 Ἰανουαρίου, τὸ νέον ἡμερολόγιον ἐκαλεῖτο «Πελοτικὸν ἡμερολόγιον», ὅπερ ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ τῆ 16 Φεβρουαρίου, ὀνομαζομένη καὶ ἀριθμυμένη 1 Μαρτίου 1923. Ρητῶς ἐλέγετο ἐν τῷ γ'. ἄρθρῳ τοῦ Διατάγματος ὅτι ἰσχύει διὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ἐορτάς τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ἐν δὲ τῷ δ'. ἄρθρῳ ὅτι ἡ «Ἐθνικὴ ἐορτὴ τῆς 25 Μαρτίου καὶ πάσαι αἱ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἐορτάσιμοι καὶ ἐξαιρετέαι ἡμέραι ρυθμίζονται κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον».

Ἄλλ' ἐν τῇ πράξει, ἡ Πολιτεία ἠναγκάσθη νὰ παρῶν τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ Νομ. Διατάγματος, διότι, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἡ Ἐθνικὴ

ἐορτὴ, χωρισθεῖσα τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐωρτάσθη τῆ 25 Μαρτίου τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου, ἡ δὲ ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μετὰ 13 ἡμέρας. Σύγχυσις καὶ ταραχὴ μεγάλη παρὰ τῷ λαῷ ἐπεκράτησεν ἐκ τούτου. ἀπεδείχθη δ' εὐθὺς ἀμέσως ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἐν Ἑλλάδι νὰ ὑπάρχωσι δύο ἡμερολόγια.

Ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ, συνεβία τῶν παρὰ τῶν λοιπῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐπιμόνων αἰτήσεων. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης διὰ κοινῆς ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου 1923 (π. ἡμ.) προσεκάλει ἐν ΚΠόλει ἀντιπροσώπους ἐξ ἐκάστης αὐτῶν, πρὸς διάσκεψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου. Τὸ ζήτημα τοῦτο πρὸ πολλοῦ μὲν ὑφίστατο, ἔγραφεν ὁ Πατριάρχης, ἀλλ' ἐσχάτως μείζονα προσελαβε τὴν σπουδαιότητα, διότι τὰ ὀρθόδοξα Κράτη, τέως ἐναμονῆ τῆς ἐπιτεύξεως τρίτου τινὸς κρείττονος ἡμερολογίου διατελοῦντα, προσεχώρησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἡμερολόγιον. «Καὶ ἀφῆκε μὲν ἡ κρατικὴ αὐτὴ προσχώρησις πρὸς τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἀθικτὸν τὸ ἐορτολόγιον τῆς Ἐκκλησίας. τῆς χρήσεως τοῦ νέου ἡμερολογίου κηρυχθείσης ἐν ἰσχύϊ διὰ μόνας τὰς κοσμικὰς σχέσεις, πρόδηλον μὲν-τοῖ ἐστὶν ὅτι οὐ σμικρὰ προσίγνεται ἐν τῷ βίῳ ἡ δυσκολία ἐκ τῆς χρήσεως δύο ἡμερολογίων ἰδίᾳ ἐν κοινωνίᾳ, ἧς τὸ ἐκκλησιαστικὸν σύνολον ἀπαρτίζει τὴν πλειοψηφίαν τοῦ Κρατικοῦ Ὄργανισμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ πανταχόθεν ἐκφέρεται εὐχὴ καὶ παράκλησις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως ἐξευρεθῆ τρόπος ἐπικρατήσεως ἑνὸς καὶ μόνου ἡμερολογίου ἐν τε τοῖς κοσμικοῖς καὶ τοῖς θρησκευτικοῖς, οὐ μόνον πρὸς ἀρμονίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀρθόδοξου πρὸς ἑαυτὸν ὡς τε πολίτην καὶ χριστιανόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν, ἐν γε τούτῳ τῷ μέρει τῆς παγχιριστιανικῆς ἐνότητος, πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τῷ ὀνόματι Κυρίου ἐορταζόντων τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν Γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἕτερος δὲ λόγος οὐχ ἥσσονος τῶν προειρημένων σπουδαιότητος καθίστησιν ἀναγκαίαν καὶ δὴ καὶ ἐπείγουσας μορφῆς τὴν κοινὴν τῶν Ἀγίων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν σκέψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου. Ἐν πολλαῖς διωμηχανικαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα τῆς Ἀμερικῆς εἰσιν ἤδη ἐγκατεστημένα πολλὰ μυστήρια Ὀρθόδοξων ἀποδήμων, ἐκ πασῶν, ὡς εἰπεῖν, τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν προερχόμενοι. Πάντες οὗτοι, ὄντες ἠναγκασμένοι ἀργεῖν κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν θρησκευτικῶν ἐορτῶν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, συνωδᾶ τῷ κανονισμῷ τοῦ ἐργαστηρίου, ἡ οὐδαμῶς ἐορτάζουσι τὰς τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν ἐορτάς ἢ ἐορτάζουσιν ἐπὶ προδήλῳ ζημίᾳ τῶν ὕλικῶν αὐτῶν συμφερόντων. Τῶν ἐν Ἀμερικῇ δὲ μόνον Ὀρθόδοξων ὑπερβαίνοντων ἤδη τὸν ἀριθμὸν τῶν δύο ἐκατομμυρίων, ἐπιβάλλεται τῇ ποιμαίνουσῃ Ἐκκλησίᾳ ὡς καθήκον ἱερὸν ἢ περὶ ρυθμίσεως τοῦ ἐορτολογίου ἀπὸ γε τῆς ἀπόψεως ταύτης μέριμνα».

Ὅθεν παρεκαλεῖτο ἐκάστη τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ὅπως ἀποστείλῃ εἰς ΚΠολιν ἓνα ἢ δύο ἀντιπροσώπους πρὸς καταρτισμὸν Ἐπιτροπῆς, ἧτις, συν-

ερχομένη μετά τὸ Πάσχα, ἔμελλε νὰ μελετήσῃ «τὸ τε ἡμερολογιακὸν καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπειγούσης μορφῆς πανορθόδοξον ζήτημα», ὑποδείξῃ δὲ τὸν τρόπον τῆς κανονικῆς αὐτῶν λύσεως «εἴ γε δηλονότι ἀναγκαῖόν ἐστι συνελθεῖν τοιάνδε ἢ τοιάνδε Σύνοδον ἢ ἀρκεῖ εἰς λύσιν κανονικὴν διὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνῃ ἢ συνοδικῇ ἐκάστῃ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας ἀποφασίαις»¹.

Ὅστε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπελήφθη τῆς μελέτης καὶ ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος τούτου δι' Ἐπιτροπῆς ἐξ ἀντιπροσώπων πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διότι αἱ πλείους τούτων, ὡν τὰ Κράτη παρεδέχθησαν τὸ νέον ἡμερολόγιον, εἶχον ἀνάγκην τῆς ἐπιλύσεως αὐτοῦ καὶ εἶχον ζητήσει ὅπως λάβῃ τὸ Πατριαρχεῖον σχετικὴν πρωτοβουλίαν. Πρὸ εἰκοσαστίας, ἐπὶ Ἰωακείμ γ', τὸ ζήτημα συνεζητεῖτο θεωρητικῶς μόνον, ἀλλὰ νῦν ἐπιτακτικῇ παραστάτῃ ἀνάγκῃ πρακτικῆς λύσεως αὐτοῦ, διότι ἐπέβητε διχασμὸς ἐν τῇ ζωῇ τῶν λαῶν, διὰ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν ἦτο αἰσθητὴ ἐν ταῖς ὑπὸ ἑτεροδόξους ἢ ἑτεροθρήσκους Κυβερνήσεις τελοῦσαις Ἐκκλησίαις, καὶ δὴ ἐν ταῖς Πατριαρχείαις τῆς Ἀνατολῆς, ἅτινα, τούτου ἕνεκα, δὲν μετέσχον τῆς ἀνωτέρω συνοπτικῆς ἐκτεθείσης κινήσεως περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου. Ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν οὐδεμία ἡμερολογιακὴ μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθει, οἷα ἐν ταῖς ὀρθοδόξαις χώραις καὶ ἐπομένως τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ποίμνια δὲν ἠσθάνθησαν ἄμεσον τὸν ἐκ τῆς ἡμερολογιακῆς μεταβολῆς διχασμὸν τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιχειμένης τότε τῆς ἐκλογῆς τακτικοῦ Προέδρου αὐτῆς, ἀνέβαλε τὴν ἐπὶ τῆς προσκλήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπόφασιν. Τῇ 23|10 Μαρτίου 1923 ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ αὕτη, ἀναδειχθέντος Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὅστις εὗρε θεμιτὸν καὶ δεόμενον λύσεως τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου. Ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶχεν εἰσαχθῆ τὸ νέον πολιτικὸν ἡμερολόγιον ἐζητεῖτο ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἢ πρὸς αὐτὸ προσαρμογὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου. Ἀλλ' ἦτο πρόδηλον ὅτι ἡ Πενταμελής τότε Σύνοδος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λύσῃ τοιοῦτο ζήτημα. Ὁ νέος Πρόεδρος αὐτῆς ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 9|22 Μαρτίου εἰσηγήθη καὶ τῆς εἰσηγήσεως αὐτοῦ γενομένης ἀποδοκτικῆς ἀπεφασίσθη ὅπως συγκληθῇ ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἵνα εἴπῃ τὴν γνώμην αὐτῆς καὶ προβῇ εἰς σχετικὴν ἀπόφασιν. Τὴν ἀνάγκην τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας ὑπέδειξεν ὁ Πρόεδρος καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἰσχυρόντων νόμων, καθ' ὧν ἀνέκαθεν διεμαρτύρετο ἡ Ἐκκλησία. Ὅθεν καθωρίσθησαν ὡς θέματα τῆς συνελεύσεως τῆς Ἱεραρχίας α) Περὶ τοῦ ἡμερολογίου β) Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ Ἱερά Σύνοδος διεβίβασε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν σχετικὸν ἀπὸ 10|23 Μαρτίου 1923 ἔγγραφο.

1. Πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου, Ἐν ΚΠύλει 1923. σ. 5—7.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὅλως ἀσυνήθης ἡ συγκλήσις τῆς Ἱεραρχίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὁ νέος Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐδέησε ν' ἀναπτύξῃ καὶ προφορικῶς τὴν ἀνάγκην τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας πρὸς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, καὶ νὰ πείσῃ αὐτὸ περὶ τοῦ ὅτι ὅλως ἀδικαιολογήτως καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις ἀπέκρουον τὴν συνέλευσιν τῶν Ἱεραρχῶν ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐπιτευχθείσης δὲ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῇ 16|29 Μαρτίου 1923, ἀπεστάλη αὐθημερὸν τηλεγράφημα πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, δι' οὗ ἐκαλοῦντο εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας «πρὸς σύσκεψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου καὶ ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ γνωστοῦ σχεδίου τῆς Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς 1914». Ἡμέρα ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεραρχίας ὠρίσθη ἡ Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ 3|16 Ἀπριλίου. Ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐξέδωκε τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα, ἐν ᾧ καθωρίζοντο τ' ἀνωτέρω δύο θέματα τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας¹. Τούτων τὸ μὲν περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ δὲ περὶ ἡμερολογίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἅμα καὶ τὴν ἑλληνικὴν Κοινωνίαν, ἧς ζωηροτάτη ἐξεδηλοῦτο ἡ ἐπιθυμία περὶ τῆς ἄρσεως τῆς ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων προκληθείσης ἀνωμαλίας.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Μητροπολίτου Ἐφέσου (νῦν Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως) Χρυσοστόμου, διεβίβασεν

1. **Βασιλικὸν Διάταγμα**
Περὶ συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1787 τῆς 23 Μαρτίου ἐν. ἔ. ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ ἡμετέρου Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διατάσσομεν τάδε:

Καλοῦμεν πάντας τοὺς κανονικοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα συνηχόμενοι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάλῳ τῇ 16ῃν Ἀπριλίου ἐν. ἔ. ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Βασιλικῷ Ἐπιτρόπου καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἐκφέρωσι τὴν γνώμην των ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδοχῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ νέου ἡμερολογίου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῆς νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1914 καταρτισθέντος σχεδίου νόμου Καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ἐργασία τῆς Ἱεραρχίας θέλει παραταθῆ μέχρι τῆς 21 ἰδίου μηνὸς ὅποτε ἀφ' ἐαυτῆς διαλύεται.

Εἰς τὸν αὐτὸν ἡμέτερον Ὑπουργὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Μαρτίου 1923

Γεώργιος Β'.

Ὁ Ὑπουργός

Ι. Σιῶτης

ἀντίγραφον τῆς Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπανελάμβανε τὴν παράκλησιν περὶ ἀποστολῆς ἀντιπροσώπου εἰς τὴν ἐν Κόπλει Ἐκκλησιαστικὴν Διάσκεψιν. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ τὸν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς Μητροπολίτην Ναυπακτίας Ἀμβρόσιον, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως ἀποφανθῆ σχετικῶς πρὸς τὸ ἡμερολόγιον ἢ Ἱεραρχία καὶ ἀφοῦ δι' αὐτῆς διαπιστωθῆ ἐὰν πράγματι ὑφίστατο ἀνάγκη διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου.

Τῆ 19 Ἀπριλίου 1923 παρισταμένων 26 Ἱεραρχῶν συνήλθεν ἡ Ἱεραρχία τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ πρῶτον, μετὰ μεγάλην ἐσωτερικὴν κρίσιν, εἰρήνεύουσα ὑπὸ τὸν νέον Πρόεδρον αὐτῆς. Οὗτος δ' ἐχαίρεισε τὸ μέγα γεγονός τοῦτο ἀναπτύξας τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν τακτικῶν συνελεύσεων τῆς Ἱεραρχίας προέβη δὲ εἰς εἰσήγησιν περὶ τῶν δύο θεμάτων ἅτινα ἐμελλον ν' ἀποσχολήσῃ τὴν συνέλευσιν ταύτην τῆς Ἱεραρχίας¹. Εἰδικῶς περὶ τοῦ ἡμερολογίου ὑπέδειξε τὴν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου πολιτικοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ τὴν ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων ἐν τῷ ἑλληνικῷ Κράτει παραχθεῖσαν ἀνώμαλον κατάστασιν καὶ τὴν πάγκοινων ἐπιθυμίαν περὶ ἄρσεως αὐτῆς διὰ τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἑορτολογίου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον. Ἡ προσαρμογὴ αὕτη θὰ ἐγένετο διὰ τῆς ἀπαλείψεως, τῆς διαφορᾶς τῶν 13 ἡμερῶν, δι' ἧς ἐμελλε νὰ καταστῆ δυνατὴ καὶ ἀκριβεσττέρα ἐφαρμογὴ τῶν περὶ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα διατάξεων τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325), αἵτινες δὲν τηροῦνται νῦν ἕνεκα λάθους τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. «Ὡστε, προσέθηκε, τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου δὲν ὑπαγορεύουσι λόγοι σκοπιμότητος, διότι δι' αὐτῆς θ' ἀρθῆ ἡ προκύψασα ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὀρθοδόξοις κοινωνίαις ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων ἀνωμαλία, ἀλλὰ καὶ λόγοι ἐκκλησιαστικῆς ἀκριβείας, ἐπιστημονικῶς κυρούμενοι». Πρὸς μείζονα διασάφησιν τοῦτου ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ὑπέβαλεν ἔντυπον ὑπόμνημα, διανεμηθὲν πρὸς πάντας τοὺς Ἱεράρχας.

Ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦτω ἐξετίθεντο γενικῶς τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦ διακανονισμοῦ αὐτοῦ δι' ἀποφάσεως τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς καὶ αἰ μετὰ τὴν Σύνοδον ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας ἀμφισβητήσεις μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ 19 ετοῦς πασχαλίου κύκλου τῶν Ἀλεξανδρέων. Προσετίθεντο ἐξηγήσεις τῶν λόγων, δι' οὓς δὲν καθίσταται δυνατὴ ἢ ἀκριβῆς τήρησις τῆς ἀποφάσεως τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἕνεκα τοῦ θεμελιώδους σφάλματος τοῦ ἡμερολογίου. Σὺν τῇ παρόδῳ τῶν αἰῶνων ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καθορισθεῖσα ἡμερομηνία τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, 21 Μαρτίου, μετακινεῖται πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ μηνὸς τοῦτου ὀπισθοχωροῦσα, ἐπειδὴ μετὰ τοῦ ἔτους τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ ἔτους τοῦ τροπικοῦ (ἡλιακοῦ) ἡμερολογίου ὑπάρχει ἐτησίως διαφορὰ, ἥτις ἐν διαστήματι 128 ἐτῶν ἀνέρχεται εἰς μίαν περίπου ἡμέραν. Εἰς τὴν λεπτομέρειαν ταύτην ὀφείλεται τὸ γεγο-

1. «Ἐκκλησία» Α' 1923, σ. 3 ἐξ.

νός, ὅτι ἡ ἀρχὴ ἐκάστης τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους συμπίπτει θαυμάζον ἐνωρίτερον τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. Τὸ λεγόμενον Ἰρηγοριανὸν ἡμερολόγιον εἶναι ἀκριβεστέρον κατὰ τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οὐχὶ ὀρθόν, διότι ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα προσκορῶει εἰς τὴν διάταξιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐνεκα καὶ ἄλλων ἀνακριβειῶν αὐτοῦ μελετᾶται ὁ καταρτισμὸς νέου ἀκριβεστέρου ἡμερολογίου.

«Τοῦτου ἕνεκα—κατέληγε τὸ ὑπόμνημα—μέχρι τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἐνδείκνυται διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἢ μετακινήσις τῆς κατὰ συνθήκην τηρουμένης 21 Μαρτίου, τοῦ Ἰουλιανοῦ ὡς ἐαρινῆς ἰσημερίας εἰς τὴν ἀστρονομικῶς ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ 21 Μαρτίου, τὴν συμπίπτουσαν νῦν 13 ἡμέρας ἐνωρίτερον. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον αἱ ἡμερομηνίαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου θὰ συνταυτισθῶσι πρὸς τὰς τοῦ πολιτικοῦ, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ τὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Πασχάλιον καὶ ἑορτολόγιον. Εὐνόητον δὲ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ κανονίσῃ καταλλήλως τὸν ἑορτασμὸν τῶν 13 ἡμερῶν ἐκείνων, ἄς θ' ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ ἡμερολογίου. Τοιαύτη διόρθωσις, ἥτις θεαίως εἶναι δυνατὴ μετὰ κοινὴν συνενόησιν καὶ ἀπόφασιν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, θὰ καταστήσῃ ἀκριβεσττέραν τὴν τήρησιν τῶν περὶ τοῦ Πάσχα διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας, διότι τοῦτο θὰ ἐορτάζῃται μετὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ οὐχὶ μετὰ τὴν κατὰ συνθήκην 21 Μαρτίου.

Ἡ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, διὰ τῆς ἄρσεως τῆς διαφορᾶς τῶν 13 ἡμερῶν, ἀνευ οἰασθῆποτε μεταβολῆς τοῦ ὀρθοδόξου Πασχαλίου καὶ ἑορτολογίου θὰ ἐκπληρώσῃ προφανεστάτην ἀνάγκην καὶ θὰ ἄρῃ τὰς προκυπτούσας νῦν μεγάλας ἀνωμαλίας ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἡμερομηνιῶν τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου».

Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προὔτεινετο οὐχὶ ἡ παραδοχὴ τοῦ Ἰρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἀποκρουομένου διὰ τοὺς ἀναφερθέντας λόγους, ἀλλ' ἢ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ ὑπεδεικνύετο ὅτι αὕτη ἡδύνατο νὰ γίνῃ μετὰ κοινὴν συνενόησιν καὶ ἀπόφασιν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Πρὸς μείζονα δὲ διασάφησιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπόψεως τοῦ ζητήματος, παρακληθεῖς ὁ εἰδικὸς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ μαθήματος τῆς Ἀστρονομίας Καθηγητῆς Δημ. Αἰγινίτης καὶ προσελθὼν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας κατὰ τὴν 6^η συνεδρίαν (5) 18 Ἀπριλίου) ἀνέπτυξεν αὐτήν.

Μετὰ τοῦτο ἤρξατο συζήτησις μετὰ τῶν Ἱεραρχῶν, πρῶτον μετὰ τὸν πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, λαβόντος τὸν λόγον τοῦ Σεβ. Ἀρτῆς καὶ ὑποστηρίξαντος τὴν γνώμην, καθ' ἣν πρὸς ἀποφυγὴν σκανδαλισμοῦ τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀποτόμου ἀφαιρέσεως τῶν 13 ἡμερῶν, ἔδει νὰ γίνῃ ἢ μεταβολὴ θαυμάζον ἐν διαρκείᾳ 52 ἐτῶν, καθ' ἣ νὰ μὴ ἀριθμῶνται τὰ δέσσεκα ἔτη, ἢ ἐν διαρκείᾳ εἴκοσι μηνῶν, συμπεριλαμβανόντος ἐκάστου αὐτῶν μόνον 30 ἡμέρας. Ἐπίσης

ὁ Σεβ. Ἀρτης ὑπεστήριξε τὴν γνώμην, καθ' ἣν δύναται νὰ προσαρμοσθῇ τὸ Πασχάλιον πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ συμπίπτῃ τὸ Πάσχα πρὸ ἢ μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Ναυπακτίας παρετήρησεν ὅτι ἡ μεταβολὴ ἠδύνατο νὰ γίνῃ εὐθὺς διὰ τῆς ἀπαλείψεως τῶν 13 ἡμερῶν, διότι ἐὰν ἐσκανδαλισθῇ ὁ λαὸς, τοῦτο ἐγένετο ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων». Τὴν γνώμην ταύτην ὑπεστήριξε καὶ ὁ Σεβ. Τρίκκης, ὁ δὲ Μητροπολίτης Σύρου Ἀθανάσιος ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην ἀμέσου λήψεως ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας, ὅπως ἐφοδισθῇ δι' αὐτῆς ὁ εἰς ΚΠόλιν ἀποσταλῆσόμενος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μητροπολίτης Μεσσηνίας Μελέτιος προσέθηκεν ὅτι «ἐὰν ἐγενήθη παρὰ τῷ λαῷ σκάνδαλον τοῦτο προέρχεται ἀκριβῶς ἐκ τῶν δύο ἡμερολογίων, ὅταν δὲ ὁ λαὸς μάθῃ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου δὲν θ' ἀντεῖπῃ». Οἱ δὲ Σεβ. Μαντινείας καὶ Κυθήρων, θεωροῦντες τὴν πρότασιν τοῦ Μακ. Προέδρου ἀπλῆν καὶ ἀκίνδυνον, προέτειναν ὅπως αὕτη «διατυπωθῇ εἰς τὸ Συνέδριον τῆς ΚΠόλεως ὡς γνώμη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐὰν παρουσιασθῇ ἄλλη λύσις καταλληλοτέρα θὰ γίνῃ δεκτὴ, ἐφ' ὅσον ἐξασφαλίζεται ὅτι δὲν θὰ ἐροτάζωμεν τὸ Πάσχα πρὸ ἢ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας». Μετ' ἐπεξηγήσιν ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου σημείωσις τινὸς τῆς συζητήσεως περὶ τοῦ ἀν' ἀνδρονότου δέχεται ἡ Ἱεραρχία νὰ μεταβληθῇ οὐ μόνον τὸ ἡμερολόγιον ἀλλὰ καὶ τὸ Πασχάλιον, ὁ Σεβ. Ναυπακτίας παρατηρεῖ ὅτι ἐπέγειρε ἡ μεταβολὴ καὶ τοῦ Πασχαλίου ἰδίως διὰ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνας, οἱ δὲ Σεβ. Μαντινείας καὶ Ὑδρας πρὸς οὖς συμφωνοῦσι καὶ οἱ Σεβ. Ναυπακτίας καὶ Κορινθίας, Κερκύρας καὶ Καρυστίας φρονοῦσιν ὅτι δέον ἢ Ἐκκλησία νὰ μὴ συνορτάξῃ μετὰ ἢ πρὸ τῶν Ἰουδαίων «οἰανδήποτε δὲ ἄλλην λύσιν ἐφείλει νὰ δεχθῇ». Εἰδικώτερον ὁ Σεβ. Κορινθίας, ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι ἐνδεχομένως δὲν θὰ δυναθῇ νὰ μεταβῇ εἰς ΚΠόλιν, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος λόγῳ τῶν ὑφισταμένων ἀνωμάλων συνθηκῶν καὶ ὅτι παρίσταται ἄμεσος ἀνάγκη, πρὸς ἄρσιν τοῦ σκανδαλισμοῦ τῶν χριστιανῶν ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων, ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ λύσῃ συντόμως τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν εὐρίσκειται εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν Πατριαρχείων Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ μετάσχῃ ταῦτα εἰς τὸ συγκληθησόμενον Συνέδριον, προτείνει ὅπως τὴν πρωτοβουλίαν τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τοῦτου λάβῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, προερχομένη εἰς συνενόσεις μετὰ πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καθ' ὃν αὕτη ἤθελε κρίνει προσφωρότερον τρόπον. Ὁ Σεβ. Ναυπακτίας ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι κἂν εἴη ματαιωθῇ τὸ Συνέδριον τῆς ΚΠόλεως, ἀνάγκη ἢ πρωτοβουλία τοῦ ζητήματος ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἰς δ' ἐν ἀνάγκη νὰ προτείνῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὴν διὰ γραμμῶν συνενόσιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν.

Μετὰ τοῦτο, πάντων τῶν Ἱεραρχῶν ἐγκρινάντων

τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Μακ. Προέδρου, ὑπεβλήθη ἡ ἐξῆς πρότασις: «Εἰς τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον προστίθενται δεκατρεῖς ἡμέραι, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἀπολύτως τὸ Πασχάλιον καὶ ἑορτολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐὰν ὁμοῦς συμβῇ, ὥστε τὸ ἐν ΚΠόλει συγκληθησόμενον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο Πανορθόδοξον Συνέδριον νὰ λάβῃ ἀπόφασιν περὶ ἀλλοίας λύσεως διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, συμφώνου ὁμοῦς πάντως πρὸς τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν παράδοσιν καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποδέχεται αὐτήν, ἐὰν δὲ συμβῇ δι' οἰονδήποτε λόγον νὰ ματαιωθῇ ἢ σύγκλησις τοῦ Πανορθοδόξου τοῦτου Συνεδρίου ἐν ΚΠόλει, ἐπαφίεται τῇ Ἱ. Συνόδῳ νὰ προτείνῃ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ ἵνα ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἡμερολογικοῦ ζητήματος, ἐκ συνεννόησεως διὰ γραμμῶν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».

Γενομένης δεκτῆς **ὁμοφώνου** τῆς προτάσεως ταύτης ἀπεφάσισεν ἐφεξῆς ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ὅπως ἐὰν γίνῃ δεκτὴ ἢ πρότασις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ κατάλληλος ἐποχὴ διὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἡμερολογίου δρισθῇ ὑπὸ τῆς διαρκοῦς Ἱεραρχίας Συνόδου.

Ἐκ τῶν διεξαχθεισῶν κατὰ τὴν σπουδαιστάτην πρώτην ταύτην συνεδρίαν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συζητήσεων, καταφαίνεται ὅτι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ἱεράρχαι, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ἐπὶ ἐν καὶ πλέον ἔτος ἐπικρατήσασαν ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων σύγχυσιν καὶ ἀνωμαλίαν, συνησθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς ὅσον τὸ δυνατόν τὸ ταχύτερον ἄρσεως τῆς ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων προκυψάσης μεγάλης ἀνωμαλίας, διὰ τῆς διορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, καὶ τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ Πασχαλίου, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Κατὰ δὲ τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐξηρητήθη ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ἐν ΚΠόλει συγκληθέντος Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ἐν ἣ ὁμοῦς περιπτώσει ἐματαιοῦτο τὸ Συνέδριον τοῦτο ἢ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐμελλε νὰ προτείνῃ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, ἐν συνεννόησει, διὰ γραμμῶν, μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν.

Ματαιωθείσης δὲ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μητροπολίτου Ναυπακτίας εἰς τὸ ἐν λόγῳ Συνέδριον, ἕνεκα τῶν δυσχερειῶν τοῦ ταξιδίου, ἢ ἐν αὐτῷ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνετέθη εἰς τὸν Μητροπολίτην Δυρραχίου (νῦν Μυτιλήνης) Ἰάκωβον. Ἀπεστάλησαν δὲ καὶ τὰ σχετικὰ γράμματα πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰάκωβον.

[Συνεχίζεται]

ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ [8]

Ἡ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν σύγχρονος θεολογικὴ κατεύθυνσις. Ἡ στενότης τοῦ δογματικοῦ πλαισίου τῆς Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίας: Γραφή, Σύμβολον. Ἐπισκοπ. βαθμὸς καὶ τὰ δύο μυστήρια (τὸ τετράπλευρον τοῦ Lambeth).—Περιορισμὸς τῆς Ἱ. Παραδόσεως, τῆς δογματικῆς ἐξελέξεως καὶ τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας.—Ἡ περὶ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀντίληψις.—Τὸ παρὰ τοῖς ὀρθόδοξοις εὐρύτερον πλάσιον τῶν πιστευτέων.—Τὸ ἄτοπον τῆς συγχύσεως καθολικισμοῦ καὶ ρωμανισμοῦ—Ποῦ ἔγκειται ὁ λόγος τῆς βραδύτητος τοῦ ἔργου τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.—Ἡ κατανόησις τοῦ πνεύματος τῆς Ἀγγλικ. Ἐκκλησίας.

Ἀφοῦ ἄρα, κατὰ ταῦτα. ἡ Ὁρθόδ. Ἐκκλησία παραμένει μὴ μεταρρυθμισμένη Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὡς ὀνειδίζεται ὑπὸ τῆς Προτεστ. μερίδος, πῶς δύναται νὰ ἐνωθῆ μετ' Ἐκκλησίας, ἥτις ἀναμφιδόλως ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα προτεστάντικα; Ἐν ἐκ τῶν δύο πρέπει νὰ συμβῆ ἡ ἡ Ὁρθόδ. Ἐκκλησία, τοῦ χρόνου πρεϊόντος, θὰ διανοιχθῆ εἰς προτεστάντικὰς ἐπιρροὰς καὶ ἀλλοιοῦσα τὸν χαρακτήρα αὐτῆς ὡς ἀκραιφνῶς καθολικῆς θὰ προσκτῆσεται τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ προσεγγίσωσιν αὐτὴν πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Ἀγγλικ. Ἐκκλησίας, ἡ ἡ τελευταία αὕτη ἐπὶ μᾶλλον προχωροῦσα εἰς τὴν οἰκείωσιν τῶν καθολικῶν ἀρχῶν θὰ προσεγγίσῃ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθόδ. Ἐκκλησίας. Ὁ παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν πείθεται, ὅτι ἐνῶ ἡ θεολογικὴ ζύμωσις ἐν τῇ Ὁρθόδ. Ἐκκλησίᾳ στρέφεται μᾶλλον πρὸς τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ θεολογίᾳ ἡ νῦν προέχουσα τάσις εἶνε ἐκεῖνη, ἥτις ἐγκολποῦται καθολικίζούσας ἀρχάς. Καὶ πράγματι ἐκ τῆς ταχυτέρας ἐπικρατήσεως ἐν τῇ Ἀγγλικ. Ἐκκλησίᾳ τῶν ἀρχῶν τούτων ἀντλοῦμεν τὴν αἰσιοδοξίαν, ἔτι ἡ προσέγγισις καὶ ἡ ἐνωσις τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν δὲν κείται πέραν τῶν ὁρίων τοῦ δυνατοῦ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ὑπάρξεως διαφόρων Σχολῶν ἐν τῇ Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίᾳ, ξενίζει πῶς τοὺς Ὁρθόδοξους καὶ ἡ στενότης τοῦ δογματικοῦ πλαισίου, οἷον διετύπωσεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ πρῶτον 1920. Τὸ Συνέδριον ἐν τῷ πόθῳ αὐτοῦ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐνωσιν τῆς Ἀγγλικ. Ἐκκλησίας οὐ μόνον μετὰ τῶν καθολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐλευθέρων ἡ προτεστάντικῶν, συνεκέντρωσε τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ γνωστὸν τετράπλευρον. Γραφή, Σύμβολον, Ἐπισκοπικὸν βαθμὸς καὶ τὰ δύο μυστήρια, ἰδοὺ τὸ σύνολον τῶν ἀληθειῶν, ἃς ὀφείλει ν' ἀποδέχεται πᾶσα ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία, ἵνα ἀποτελῆ μέλος τῆς μιᾶς ἡνωμένης Ἐκκλησίας τοῦ μέλλοντος. Πράγματι. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἀγγλικ. Ἐκκλησία ὀρμάται ἀπὸ τοιαύτης ἀφετηρίας καὶ εὐρίσκει ἐν τινι τῶν καθολικῶν

Ἐκκλησιῶν ὑπάρχοντα τὰ μόνα κατ' αὐτὴν οὐσιώδη στοιχεῖα, οὐδὲν κωλύει αὐτὴν νὰ ἔλθῃ εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν, ὡς ἔπραξεν ἐπ' ἐσχάτων μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Δὲν εἶχεν ἢ νὰ χαρακτηρίσῃ τὰς ἄλλας ἀληθείας, αἵτινες συναπαρτίζουσι τὸ δογματικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνης ὡς δευτερευούσας καὶ μὴ ἀναγκαίας εἰς σωτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ τετράπλευρον τοῦτο τοῦ Lambeth ἀγνοεῖ τὴν σπουδαιότητα τῆς παραδόσεως ὡς συμπληρούσης τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἢ περιορίζει αὐτὴν εἰς τὰ στοιχεῖα μόνα ἐκεῖνα, ἅτινα συμπεριελήφθησαν ἐν τῷ ἀρχαίῳ Συμβόλῳ. Ἀρνεῖται ἐπομένως τὴν ἐπέκεινα παράδοσιν, περιορίζει τὴν δογματικὴν ἐξέλιξιν εἰς τοὺς πέντε πρώτους αἰῶνας καὶ δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα, ὅπως καὶ ἐφεξῆς, περιστάσεως διδουμένης, διατυπώσῃ καὶ καθορίσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς. Ἐν τῷ τετραπλεύρῳ ὡσαύτως οὐδεὶς γίνεται λόγος οὔτε περὶ τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε περὶ τῆς φύσεως καὶ συστάσεως αὐτῆς, οὔτε περὶ τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ὡς φύλακος καὶ ἐρμηνευτοῦ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, ὡς ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅτι δὲ καὶ αὕτη τὴν ἀναγκαϊότητα τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ τὸ Συνέδριον ἀντιλαμβάνεται κατὰ ἰδιαίτονά τινα τρόπον μαρτυρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ μόνῃ τῇ βεβαιότητι, ὅτι ἡ Σουηδικὴ Ἐκκλησία διετήρησε τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ἀπεφάσισε τὴν μυστηριακὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνης, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ Σουηδικὴ εἶνε ἀκραιφνῶς Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία. Διότι ὁ Λουθηρανισμὸς, ὡς γνωστὸν, οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ βαθμῶν ἱερωσύνης, ὡν ἕκαστος ἔχει τὸ ἰδιαίτερον χάρισμα δι' ἣν προσρίζεται λειτουργίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ δέχεται τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα ὡς ἐν τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἔχον οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ θελήσει καὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐν τῇ βουλήσει τῆς Κοινότητος. Οἱ ἐπίσκοποι ἐν τῇ Σουηδικῇ Ἐκκλησίᾳ παραμένουσι, διότι ἀνεγνωρίσθη ἡ χρησιμότης αὐτῶν, οὐχὶ διότι πιστεύεται ἐν αὐτῇ περὶ ἐπισκόπων ὡς ἰδιαιτέρου βαθμοῦ ὅ,τι ἐπίστευεν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία καὶ ὑποτίθεται, ὅτι πιστεύει καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ. Παραλείπομεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν κριτικὴν τῆς περὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς γνώμης, ἣν διετύπωσεν ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Gloucester μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς συζήτησιν καὶ συμφωνίαν κατὰ τὴν πρώτην ἐν Λάμπεθ συνάντησιν, ἀρκούμενοι νὰ χαρακτηρίσωμεν αὐτὴν ἀπλοῦστα ὡς ἀρνησιν αὐτῆς. Ἡ διεξαχθεῖσα ὡσαύτως ἐν Λάμπεθ συζήτησις περὶ μυστηρίων καθιστᾷ περιττὴν ἐνταῦθα τὴν ἔξαρσιν τῆς σπουδαιότητος, ἣν οἱ Ὁρθόδοξοι ἀποδίδουσι καὶ εἰς τὰ ἄλλα μυστήρια. Ἡ στενότης αὕτη τοῦ τετραπλεύρου προὐκάλεσεν ἥδη τότε τὴν προσοχὴν τῆς Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας, ὡς δεικνύει ἡ ὑποβληθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ἔκθεσις, καὶ δὲν δύναται ἢ νὰ προκαλῆ τοιαύτην πάντοτε καὶ ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Ὁρθόδοξους, ὅπως τὴν μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν συζήτησιν ἐπεκτείνωσι καὶ εἰς σημεῖα, περὶ ὧν δὲν διέλαβε τὸ τετράπλευρον. Εἶνε προφανῆς ἐντεῦθεν ἡ δυσχέρεια, ἣν συναντῶσιν οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχοντες εὐρύτε-

ρον πλαίσιον τῶν πιστευτέων ἀληθειῶν, ὅπως ἐνωθῶσι μετ' Ἐκκλησίας, ἣτις περιώρισεν αὐτὸ ἐπὶ τοσοῦτο. Καὶ ἡ δυσχερεία αὕτη θὰ παρακαμφθῆ, ἔταν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, χωροῦσα βαθμηδὸν εἰς τὴν αἰκίωσιν τῶν καθολικῶν ἀρχῶν. εὐρύνη τὸ δογματικὸν αὐτῆς πλαίσιον, ὥστε νὰ περιλάβῃ καὶ ἀληθείας, αἵτινες σήμερον θεωροῦνται δευτερεύουσαι. Ἐφ' ὅσον περισσότερον εἰς τοῦτο κατατείνει ἡ ἐξέλιξις ἐν τῇ Ἀγγλικ. Ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει ἡ αἰσιοδοξία καὶ ἡ ἐλπίς περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ μέλλοντι.

Ἀλλὰ σχόντες τὸ θάρρος νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν παρεμβαλλομένων εἰς τὴν ἔνωσιν δυσχερειῶν ἐκ τῶν προτεσταντικῶν στοιχείων ἐν τῇ Ἀγγλικ. Ἐκκλησίᾳ δὲν δισταζόμεν ν' ἀπευθύνωμεν μίαν συμβουλήν καὶ πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν. ἐκείνην δηλ. ἣτις ἐν τῇ ὑπερβάλλοντι αὐτῆς καθολικῷ ζήλῳ συγχέει καθολικισμόν καὶ Ρωμανισμόν. Δὲν ἀγνοοῦμεν οὐδὲ μειοῦμεν, ὡς πράττουσι τινες τῶν Ἀγγλικανῶν, τὴν ἐσωτερικὴν σχέσιν καὶ συγγένειαν μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ ἡ συγγένεια αὕτη διεκόπη διὰ τῆς Μεταρρυθμίσεως ἣτις ἐσκόπει νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πρώτην ἀπὸ τῶν διδασκαλιῶν καὶ πράξεων, ὅσαι ἐκαινοτομήθησαν ὑπὸ τῆς Ρώμης, κατ' οὐδένα λόγον συμφέρει ἡ εἰς αὐτὰς ἐπάνοδος, ἣν ἐπιτηδεύουσι μέλη τινὰ τῆς Ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος. Δὲν συμφέρει εἰς τὴν πανίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης τῆς Ἀγγλικανικῆς. Ἐκκλησίας, διότι ἐξάπτει τὸ μένος τῶν ἀντιπάλων μερίδων καὶ στρέφει αὐτὸ καὶ ἐναντίον τῶν γνησίων καθολικῶν ἀρχῶν καὶ ἐθίμων. Παραβιάπτει δὲ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς Ὀρθοδ. Ἐκκλησίας, ἣτις, ἂν ἔχει ὑπόπτως πρὸς πᾶν ὅτι ὄζει προτεσταντισμοῦ, μετὰ μείζονος ἀκόμῃ ὁρμῆς στρέφεται κατὰ πάσης ἀποπειρας, ὅπως ἐν τῇ μελλούσῃ Ἠνωμένῃ Ἐκκλησίᾳ ἀναστηλωθῶσιν ἀρχαὶ καὶ πράξεις ἀκραϊνῶ: Ρωμαϊκαί. Γινώσκουμεν, ὅτι οὕτοι ἀποτελοῦσι μικρὰν μειονοφηρίαν. Παραμένοντες ὁμῶς ἀχαλίνωτοι ἐμποιοῦσι τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐν τῇ ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ κρατεῖ πλήρης δογματικὴ ἀναρχία καὶ ἐνισχύουσι τοὺς ὑπάρχοντας τυχὸν δισταγμοὺς ὡς πρὸς τὸ δυνατόν τῆς ἐνώσεως.

Ἐπίλογος.

Ἀγαπητοί! Ἴσως εἰς τινὰς ἐξ ὑμῶν φαινόμεθα ὑπερβάλλοντες τὰς παρεμβαλλομένας δυσχερείας καὶ ἐλαττώοντες τὰς ἐλπίδας περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ θεβαιώσωμεν αὐτοὺς ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐμειώθη ὁ ζήλος ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ εὐλογημένου ἔργου τῆς ἐνώσεως, τὸ ὅποσον ἀποτελεῖ μέρος καὶ οὐχὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνεδέχθημεν νὰ ἐκτελέσωμεν παρὰ τῇ Ἀγγλικ. Ἐκκλησίᾳ κατ' ἐντολήν τῆς ἀνωτέρας ἡμῶν ἀρχῆς τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου. Προέρχεται τοῦναντίον ἐκ τοῦ πόθου, ὅπως δεῖξωμεν, ὅτι ἀλλαχού κείτα: τὸ αἶτιον τῆς βραδύτητος τοῦ ἔργου τῆς ἐνώσεως ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως, οὐχὶ δὲ ἐκεῖ ὅπου ἀναζητοῦσιν αὐτὸ τινὰς τῶν ὀρθοδόξων συναδέλφων μου. Ζῶντες ἐπὶ δεκαετίαν ἐν μέσῳ ὑμῶν,

παρακολουθοῦντες μετ' ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέροντος τὴν δογματικὴν ἐξέλιξιν καὶ ζωὴν τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας, δὲν ἀποδίδομεν τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἄλλοι ἀποδίδουσι, εἰς τὸ γράμμα τῶν Ὁμολογιῶν αὐτῆς ἢ εἰς τὰς διαφοράς, ἃς αὐταὶ παρουσιάζουσιν. Ἰπεράνω αὐτῶν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐνεστώσαν κατάστασιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ προσπαθοῦμεν ἐπέκεινα τῶν δογματικῶν διαμαχῶν νὰ διαγνώσωμεν ποῖον εἶνε τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ πῶς τοῦτο εἶνε δυνατόν νὰ λάβῃ τὴν κατεύθυνσιν, ἣτις θὰ προσεγγίσῃ αὐτὸ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς διαγνώσεως ταύτης ἀντλούμεν τὴν προσωπικὴν ἡμῶν αἰσιοδοξίαν καὶ ταύτης ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστήσωμεν μέτοχους καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ὀρθοδόξους, ὁσάκις βλέπομεν τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀθυμοῦντας καὶ ἀπογοητευμένους διὰ τὴν ἐκδασιν τῶν πρὸς ἔνωσιν προσπαθειῶν. Λέγομεν πρὸς αὐτούς: Ἐκκλησία, ἣτις παρουσιάζει τοιαύτην θαυμασίαν δρᾶσιν καὶ ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἀναπλάσεως τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, Ἐκκλησία, ἣτις ἐγέννησε τοσοῦτο πλήθος σοφῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν, ὀλοφύχως ἀφοσιωθέντων εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκκλησία, ἣτις περικλείει τόσον πλοῦτον ἀγάπης καὶ ζήλου ἐν Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως μετὰ πάντων, εἶνε ἡ Ἐκκλησία πρὸς ἣν πρώτην ἔχει συμφέρον καὶ καθήκον νὰ ἐνωθῆ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.

Εἴθε ἡ συναίσθησις τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ καθήκοντος τούτου νὰ αὐξάνῃ ὀσημέραι ἐκατέρωθεν ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. εἴθε νὰ μὴ βραδύνη ἡ ἡὼς τῆς ἡμέρας ἐκείνης καθ' ἣν ἡνωμένοι πρὸς ἀλλήλους θὰ ψάλλωμεν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ:

«Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ».

[Ἔλεος]

ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Μ. Ἀρχιμ. τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Ἀπὸ τῆς 7ης Ἰουλίου μέχρι τῆς 17ης ὀλόκληρος ἡ Ἀγγλικανὴ Ὁμολογία ἐπανηγύρισε τὴν ἑκατονταετηρίδα μεγάλου γεγονότος ἀσκήσαντος, ἐπίδρασιν μοναδικὴν ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς λ. τρεῖας τῆς. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἡ περίφημος «Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης». Δὲν προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν λεπτομερῶς περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν ἀνταποκρίσει. Ἀπὸ τινος ἤδη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς ἐμπεριστατωμένως ὁμιλεῖ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ ἐπισημοῦ ὀργάνου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐκεῖ δὲ δύνανται νὰ ἀνατρέξουν ὅσοι θέλουν ἐν λεπτομερείᾳ νὰ πληροφορηθοῦν περὶ τῆς ἐξόχου ταύτης ἰθρησκευτικῆς κινήσεως, τῶν μέσων που τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡμεῖς θὰ ἀρκασθῶμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τῶν τῆς γενέσεως, προόδου καὶ ἐπικρατήσεως τῆς ἰθρησκευτικοδεολογικῆς ταύτης κινήσεως, παρέχοντες πρὸς τούτους καὶ

τινας πληροφορίες περί τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ γενομένων πρῶτα πάντως πανηγυρισμῶν.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας μαρμαρῶς καὶ νέκρωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος παρετηρεῖ ὁ κατὰ τὰς δεκαετηρίδας τὰς προηγηθείσας τῆς Ὁξφορδιανῆς Κινήσεως: Οἱ ἐπίσκοποι δὲν ἐνδιεφέροντο ποσῶς ἢ ἡ ἱερωσύνη τῶν ἀνάγῃ τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μειωτικῆς, ἀνθρώποι μικρᾶς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, στενῶν πνευματικῶν ὁριζόντων, δουλοπρεπῶς ὑποκρινόμενοι πρὸ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἐστερημένοι δυνάμεως καὶ παρηγορίας πρὸς κολασμὸν τῆς κακίας καὶ ὑπεράσπισιν τῆς ἀρετῆς ὁ ἐνοριακὸς κληρὸς ἐστερεῖτο πνευματικότητος καὶ θεολογικοῦ καθαρισμοῦ· τὰ μυστήρια εἶχον καθ' ὅλοκληρίαν παραμεληθῆ, δὲν ἐθεωροῦντο ὡς μέσα μεταδοτικὰ τῆς θείας χάριτος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς δείγματα κοινωνικῆς εὐπρεπειᾶς, ὅσάκις ἐτελοῦντο, τῶν εἰς αὐτὰ προσερχομένων. Κατὰ τὸ 1800, ὁ τότε Ἐπίσκοπος Λονδίνου, θρησκῶν τὴν κατάπτωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ Ἀγγλικῆ λαοῦ ἀναφέρει ὅτι ἔξ μόνον χριστιανοὶ προσῆλθον ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ὅπως κοινωνήσουσιν τῶν Ἀρχόντων Μυστηρίων. Αἱ οἰκοδομαὶ τῶν ναῶν εἶχον ἐντελῶς παραμεληθῆ, ἦσαν πεπαλαιωμένα, ἀκάθαρτοι, πολλαὶ ἐξ αὐτῶν σαπρᾶ καὶ ἐτοιμόρροποι· οἱ δὲ τοῖχοι τῶν κεικαλυμμένοι ἐξ εὐρώτος ἐσκόρπιζον τὴν μελαγχολίαν καὶ προεκάλλουν τὴν ψυχικὴν δυσθυμίαν καὶ πνευματικὴν ἀπογοήτευσιν τῶν ὀλίγων, οἱ ὅποιοι εἰς αὐτοὺς κατέφευγον πρὸς προσευχὴν τὸ ψυχρότερον καὶ σκυθρωπώτερον οἰκοδόμημα τῆς ἐνορίας ἦτο ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ!

Τοιαύτῃ ἦτο ἐν ἀπολύτῳ συντομίᾳ ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καθ' ἣν ἐποχὴν ἐνεφανίσθη ἡ ὁμάς τῶν νέων ἐνθουσιωδῶν τῆς Ὁξφόρδης κληρικῶν, οἵτινες κατῆλθον εἰς τὸ πεδίου τοῦ ἀγῶνος ἀποφασισμένοι νὰ ἐμπνεύσουν ζωὴν εἰς τὰ γυμνά ὄσπια: νὰ καταστήσουν ὅλον κτῆμα τοῦ λαοῦ τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ ἀναζωογονήσουν τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, νὰ σταματήσουν τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον προῦξένησαν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας αἱ ἀκρότητες τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ νὰ ἀγωνισθῶν πάση δυνάμει ὅπως μετριάσουν καὶ εἰ δυνατόν ἐξ ὀλοκλήρου θέσουν τέρμα εἰς τὰ ἄτοπα τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν στενωπάτην ἐπαφὴν καὶ συμμαχίαν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Οἱ ἐμπνευσμένοι οὗτοι νεαροὶ κληρικοὶ ἀνῆκον εἰς τὸ Οριέλειον Κολλέγιον τῆς Ὁξφόρδης καὶ ἦσαν ὁ John Keble, υἱὸς ἱερέως τῆς ἐπαρχίας Γκλόστερ, μετρίοφρων καὶ συνισταλμένος, νεώτατος περατώσας τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ διακριθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, πλήρης δὲ ζήλου θεομουργοῦ ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Hurrell Froude, υἱὸς ἀρχidiaκόνου τῆς ἐπαρχίας Ντόρσετ πάντοτε εὐχαρῆς, φαιδρὸς, φίλος τῆς σωμαστικῆς καὶ μεγάλθυμος Ἄγγλος ἀριστοκράτης ὁ John Hery Newman υἱὸς τραπεζίτου τοῦ Λονδίνου, ἀνατραφεὶς εἰς περιβάλλον αὐστηρῶς εὐαγγελικόν, εὐαίσθητος καὶ ἐπι-

στημονικός ὁ Isaac Williams ἐξ Οὐαλλίας ὁμιώμενος, δεινὸς λατινιστῆς, πεπρωτισμένος διὰ πλουσίας φαντασίας καὶ μετὰ τοῦ πρώτου ἐκ τῶν μνημονευθέντων Keble ἀποτελέσας τὴν ποιητικὴν δυάδα τῆς κινήσεως τὴν διὰ τῶν θρησκευτικῶν στροφῶν καὶ στίχων ἀναροίπισαν τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα τοῦ ἀγγλικῆ λαοῦ. Ἐἰς τούτους προσθετέος ὁ Edward Bouverie Pusey, ὅστις μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ μεταβάς εἰς Γερμανίαν ἠύξησε τὸν πλοῦτον τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ καθαρισμοῦ καὶ συντέλεσεν ὅσον ὀλίγοι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σιερῶσιν τῶν ἀρχῶν τῆς κινήσεως. Ἰὸν Ἰούλιον τοῦ 1833 ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς μάχης: διὰ κηρύγματος μνημειώδους ἐπὶ τῆς «ἐθνικῆς ἀποστασίας» ὑπὸ τοῦ Keble ἐκφωνηθέντος ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου καὶ ἀποτελέσαντος τὸ διάγγελμα οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀρξαμένης φρελίδος κινήσεως.

Ἐκτὸς τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν διαλέξεων ἕτερον μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ Κίνησις ἐπεδίωξε τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν αὐτῆς ὑπῆρξαν αἱ οὕτω κληθεῖσαι «ἐπίκαιροι πραγματεῖαι», (Tracts) αἵτινες, οὗσαι τετρασέλιδοι τὸ πρῶτον, ἠῦξήθησαν, τοῦ χρόνου προϊόντος, εἰς πολυσελίδους καὶ διεπραγματεῖον λεπτομερῶς θεμελιώδεις ἀληθείας τῆς πίστεως. Αἱ πραγματεῖαι αὗται γεγραμμέναι εἰς ἄπταιστον ἀγγλικὴν ἦσαν προωρισμέναι νὰ ἀφυπνίσουν τὴν κοινὴν γνώμην καὶ νὰ δημιουργήσουν φίλους καὶ ἀκολούθους μεταξὺ τοῦ κληροῦ καὶ λαοῦ καὶ τὸ κατώρθωσαν. Αὐτοὶ οἱ πρωτουργοὶ τῆς Κινήσεως ἦσαν καὶ οἱ διανομεῖς τῶν πραγματειῶν τούτων· διατρέχοντες, κατὰ τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν ἀπὸ τῶν ἐφημεριακῶν καὶ καθηγητικῶν τῶν καθηκόντων, τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαίθρον, δεσμίδας πραγματειῶν ἐσκόρπιζον μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ θρησκευόντος λαοῦ· αἱ πραγματεῖαι ἐφθασαν ταχέως καὶ εἰς αὐτὰ τῶν ἐπισκόπων τὰ παλάτια, λέγεται δὲ ὅτι ἐπίσκοπός τις ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς τοιαύτην δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ ἂν πιστεῦν εἰς αὐτὴν ἢ ὀχι!

Ἡ πλειὰς τῶν ζηλωτῶν τούτων δὲν ἐπεζήτησε νὰ εὔρη νέον φάρμακον διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἐν μαρμαρῶ ὑπερβύτου θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς ἠθέλησε νὰ ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου, κατὰ τὴν πεποιθήσιν τῶν, ἐφυλάσσοντο τὰ φάρμακα τῆς θεραπείας καὶ ἀναρρώσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν κλεῖδα οἱ φρουροὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ κατώτεροι εἶχον ἀπολέσει. Ἐἶχον τῆς γνώμης ὅτι αἱ διδασκαλίαι καὶ ἀλήθειαι τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὴν ἀνόρθωσιν καὶ ἀναγνώρισιν καὶ ἀσκήσιν εἶχον ὡς πρόγραμμα τῆς δράσεώς των, εὐρίσκοντο ἐν τῷ Γραφῆ, τῷ πολιτῶ ἀνωροβίῳ παραδόσει καὶ τῷ Βιβλίῳ Κοινῆς προσευχῆς. Τοιούτοτρόπως οἱ πρωτεργάται τῆς Κινήσεως ἐνεπνέοντο ἅπαντες ἀνεξαιρέτως ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως ὅτι τὰ μέσα τῆς ἀναγεννήσεως ἐνυπῆρχον ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας, οὐδεὶς δὲ ἐξ αὐτῶν, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ κινήματος

στομος ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ λόγου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας—ἦσαν πιστοὶ ἀκόλουθοι καὶ φανατικοὶ ὁμοϊδεάται τῶν Τρακταριανῶν, κατώρθωσε δὲ νὰ εἰσδύσῃ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Κοινοβούλιον—κερδίσασα ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸν μέγαν Γλάδστονα. Ὁφείλετε δὲ ἡ μοναδικὴ αὕτη ἐπιτυχία εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πρωτεργάται τῆς Κινήσεως διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀγιότητα πρὸς παντὸς τῆς ζωῆς αὐτῶν, τὸν θαρραλέον καὶ ἀδάμαστον ζῆλόν των καὶ τὴν ἀκοάδαντων πεποιθήσιν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ σκοποῦ, τὸν ὅποιον ἐπεδίωκον. Ἡ Κίνησις εἶχεν ἐκπηδήσει ἐξ αὐτῶν τῶν συνειδήσεων καὶ τῶν χαρακτήρων τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς. Ἡ θρησκεία δι' αὐτοὺς ἦτο τὸ σπουδαιότερον καὶ σημαντικώτερον πρᾶγμα διὰ τὸν ἄνθρωπον. Χάριν αὐτῆς ἦσαν ἐτοιμοὶ τὰ πάντα νὰ ὑποστοῦν καὶ εἰς ὅλας τὰς θυσίας νὰ ὑποβληθοῦν. Ἦσαν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ὄντες ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι ὅτι ὁ δρόμος, τὸν ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ διανύσουν δὲν ἦτο ἐστρωμένος διὰ ῥόδων, ἀλλὰ διὰ τριβόλων. Ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἀποκαταστήσουν τὴν τάξιν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν τῇ θεῖᾳ λατρείᾳ, κατηγορήθησαν ὡς τυπολάτραι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ὡς καταδανῶντες τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν των περὶ τὴν ὑπαρξίν ἐν τῇ λατρείᾳ σταυρῶν, εἰκότων, ἀγαλμάτων, ἀμφίων πολυτελῶν καὶ θυμιάματος. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἀρχηγοὶ οἱ τῆς Ὁξφορδιανῆς κινήσεως ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ ὑγιᾶν ἀρχῶν, ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ σωτηρίας τῶν Ἀγγλικανῶν χριστιανῶν. Καὶ ἐνίκησαν. Καὶ ἐνῶ, ὡς σημειοῦν οἱ ἡμερηῖοι «Τάϊμς» εἰς κύριον ἄρθρον τῆς 8ης Ἰουλίου, «ἂν κατὰ τὸ 1833 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας προσεκαλεῖτο ἐπισήμως νὰ ἐορτάσῃ τὸ ἰωβηλαῖον τοῦ Τρακταριανικοῦ θύελλα διαμαρτυριῶν θὰ ἐδημιουργεῖτο», σήμερον ἡ συμπλήρωσις ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐνάρεξως τῆς Κινήσεως πανηγυρίζεται ἐπισήμως ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, τῆς δὲ μεγάλης Ἐπιτροπῆς, ἧτις ὠργάνωσε τὰ τοῦ ἐορτασμοῦ ἐν Λονδίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τοῦ ἠνωμένου Βασιλείου, προΐστανται αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Καντουαρίας καὶ Ὑόρκης. Καὶ διὰ νὰ κατανοηθῇ καλλίτερον ἡ δημοτικότης τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀγγλοκαθολικισμοῦ καὶ ἡ πρόοδος, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν οὗτος κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, δέον νὰ προστεθῇ ὅτι κατὰ τοὺς ἐορτασμοὺς τῆς ἐρχομένης ἐβδομάδος ἐδήλωσαν ἐνεργὸν συμμετοχὴν πεντήκοντα ἐπίσκοποι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, τέσσαρες χιλιάδες ἱερέων καὶ πεντήκοντα χιλιάδες λαϊκῶν. Ἀμφότεροι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Καντουαρίας καὶ Ὑόρκης θὰ κηρύξουν εἰς τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς των ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης, ἱκανοὶ δὲ ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων εἰς εὐσέβειαν καὶ μάθησιν ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλίας θὰ ὁμιλήσουν κατὰ τὰς διαφόρους τελετὰς ἐν Λονδίῳ καὶ ἄλλοι.

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῶν ἀποτελεσμάτων, αἵτινα προέκυψαν ἐκ τῆς ἀνακαινιστικῆς κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης, διαφέρουν κατὰ πολὺ ἀλλήλων. Ἡ μερὶς τῶν προτεσταντιζόντων, ἡ ὁποία ἔχεται ἀπρὶξ τῶν μεταρρυθμιστικῶν

ἰδεωδῶν τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, δὲν θέλει νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἡ Κίνησις εὐήγησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας τουναντίον μάλιστα, ὑπάρχοντες ἐξ αὐτῶν πολλοὶ οἱ ὅποιοι μέχρι σήμερον ἐπιμένουν ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ὀπισθοδρομήσει ἀντὶ νὰ προαχθῇ ἐπὶ τὰ κρεῖττω καὶ βελτίω. Ἀνήκουν οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς ὑποστηρικτὰς καὶ θερμοὺς θιασώτας τοῦ στενωτάτου συνδέσμου μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, καὶ δὲν θὰ εἶχον ἀντίρρησην ἂν ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἐξάρτημα ἄπλουν τῆς Πολιτείας νομοθετοῦσης καὶ ἐπὶ θεμάτων ἀφορούντων αὐτὴν τὴν πίστιν καὶ λατρείαν. Αὐτοὶ ὅμως εἶναι οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἄκρων ὁμιλοῦν ὄντες προκατελιγμένοι καὶ οὐχὶ ἀνεπηρέαστοι ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς πουριτανικῆς προτεσταντικῆς μερίδος, τὴν ὁποίαν ἐξυπηρετοῦν. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἐκ τῶν ἀμερολήπτως κρινόντων συμφωνοῦν ὅτι μεγάλη θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ὠφελείας πρόξενος ἐγένετο ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Δύο ἀρχαὶ συγκρουόμεναι.

Ἡ ἀντικαιονικὴ περὶ τὴν μονὴν Χιλανδαρίου διαγωγή τοῦ σέρβου ἐπισκόπου Ἀρχιδος Νικολάου Βελιμίροβιτς ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς συνεργάτην τῶν Λονδινέων «Ἐκκλησ. Καιρῶν» νὰ ἀναπτύξῃ ἐν μακρῷ ἄρθρῳ τὰς δυσκολίας, αἵτινες προκύπτουν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐκ τῆς προσπαθείας τοῦ συμβιβασμοῦ δύο ἀνταγωνιστικῶν ἀρχῶν, ἧτοι τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τῆς καθολικότητος. Μέγας ζῆλος ἐκδηλοῦται ἐκ μέρους ἐκάστης τῶν ὀρθοδόξων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐξάρσιν τῶν ἐθνικῶν αὐτῆς ἀξιώσεων εἰς βάρος συνήθως τοῦ καθολικοῦ πνεύματος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τοῦ πνεύματος καὶ διήκοντος δι' ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ὑπεράνω καὶ ἐπέκεινα τῶν ἐθνικῶν διακρίσεων καὶ συμφερόντων. Καὶ ὁ ἀρθρογράφος προσάγει δύο παραδείγματα συγκρούσεως τῶν δύο τούτων ἀρχῶν, ἧτοι τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα καὶ τὴν πρόσφατον ἐν Ἀγίῳ Ὄρει διαγωγὴν τοῦ προιμνημονευθέντος σέρβου ἐπισκόπου. Παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς γνωστῆς συνόδου κήρυξιν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ὡς σχισματικῆς ἕνεκα τῶν ξένων πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια φυλετικῶν αὐτῆς ἀξιώσεων, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ρουμανίας τελοῦσιν ἐν πλήρει μετ' αὐτῆς κοινωνίᾳ, ἐπ' ἐσχάτων δὲ προσεχώρησεν εἰς κοινωνίαν μετ' αὐτῆς καὶ ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς πρό τιμος μεταβάσεως εἰς Σόφειαν δύο σέρβων ἀρχιερέων καὶ τῆς συλλειτουργίας αὐτῶν μετὰ τῶν βουλγάρων κληρικῶν, ἧτις πάντως δὲν ἐπραγματοποιήθη ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ σερβικοῦ Πατριαρχείου. «Ἡ τάσις αὕτη τῶν σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν ὅπως δρῶσι κατ' ἰδίαν βούλησιν καὶ ἀρέσκειαν ἐξεδηλώθη—λέγουσιν οἱ «Ἐκκλησ. Καιροὶ»—καὶ εἰς ἄλλην περιπτώσει, μικρᾶς μὲν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ἱκανῶς μεγάλης σημασίας», καὶ ἀναφέρει ἐν λεπτομερείᾳ τὰ

κατὰ τὴν ἀντικανονικὴν ἐπέμβασιν τοῦ σέβου ἐπισκόπου Νικολάου εἰς τὰ πράγματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους. «Ἡ πράξις αὕτη τοῦ «ὀρμητικοῦ» (impetuous) ἐπισκόπου φαίνεται ἐκδήλωσις ἐπιθυμίας ὅπως κατασταθῇ σερβικὴ δικαιοδοσία ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἐπὶ τῆς σερβικῆς μονῆς καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀποσπασθῇ αὕτη ἐκ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου».

Τὰ πράγματα.

Τὰ πράγματα, δυστυχῶς, δικαιοῦσι κατὰ τὸν μᾶλλον ἐπίσημον τρόπον τὴν παρατήρησιν τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου τῶν «Ἐκκλ. Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου περὶ τῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ δυσαρξέσιων, ἅτινα προκύπτουσι ἐκ τῆς τάσεως «ἐθνικῶν» τιμῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ χειρίζεσθαι τὰ γενικὰ τῆς ὀρθοδοξίας ζητήματα οὐχὶ ἀπὸ συμφώνου, ἐν πνεύματι κανονικῆς ἁρμοστικῆς καὶ ἀλληλεγγύης, ἀλλὰ κατὰ τὰς βλέψεις τὰς φυλετικὰς ἢ τὰς ἐθνικὰς, ξένας μὲν τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς καθολικότητος. Οὕτω π.χ. μετὰ λύπης ἀνεγνώσθησαν περικοπαί τινας τοῦ λόγου, ὃν ὁ Μακαρ. Πατριάρχης Ρουμανίας εἶπε πρὸς τὰ μέλη τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Βουκουρεστίῳ συγκροτηθέντος συνεδρίου τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐθνικῶν συμβουλίων τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Παγκόσμιον Σύνδεσμον διεθνούς φιλίας διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν. Καίτοι ἀρχομένη τοῦ λόγου ἡ Α. Μ. εἶπεν ὅτι πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἀδελφωσύνης μεταξὺ τῶν λαῶν «πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶμεν τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους...καί, ἐπιμένοντες, νὰ ἔχωμεν τὴν καλὴν συνεννόησιν ἐντὸς τοῦ οἴκου μας πρῶτον, δηλ. εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀρθοδόξων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν», ἐν τούτοις προχωρῶν διὰ τοῦ ἰδίου του στόματος ἐδήλωσεν ὅτι τὸ μὲν «ἔτεινεν ἀδελφικὴν χεῖρα εἰς τὴν γείτονα ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν», τὸ δὲ «ἡμεῖς οἱ ρουμᾶνοι οὐδὲν συμφέρον ἔχομεν ὅπως ἐπιβραδύνωμεν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀλβανικοῦ αὐτοκεφάλου», ἐπὶ πλέον δὲ περαιτέρω ἐξήνεγκε τὴν γνώμην, ὅτι «τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ἐν συμβούλιον—σύνδον—ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν πρὸς ἐπίλυσιν τῶν οἰκουμενικῶν ζητημάτων» καὶ ὅτι «τοιουτοτρόπως μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ σταθεροποιηθῇ ἡ θέσις του». Τοιαῦται αὐτόβουλοι πράξεις καὶ σκέψεις τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, καθαιρούσαι τὴν ἀρχικὴν παιδαγωγικὴν ἀφειτησίαν τῆς «καλῆς συνεννόησεως ἐντὸς τοῦ οἴκου μας πρῶτον», ἢ προοιματικῶς ἐθῆκε τόσον ἐπισήμως ὁ πατριαρχικὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ συνεδρίῳ λόγος, καί, κατ' ἀκολουθίαν, ἐπιδεινοῦσαι ἐτι μᾶλλον τὰς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν σχέσεις, δὲν εἶνε πάντως συντελεστικαὶ εἰς τὴν τόνωσιν τοῦ κύρους τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ξένων κατανόησιν τοῦ γνησίου αὐτῆς πνεύματος. Τοῦτο τὸ πνεῦμα λείπει, δυστυχῶς, καὶ ἀπὸ τῆς καὶ κατ' ἄλλας περιπτώσεις πολυλέκτου ἰδέας τῆς περὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην συγκροτήσεως κογκλαβίου «διορθοδόξου», πρωτακούστου ἐν τοῖς θεσμίσις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας,

οὐχ ἅπαξ δ' ἐλεγχθέντος καὶ ἐπισήμως καὶ ἀνεπισήμως ὡς ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῆς. Ἡ ἀπὸ τῶν ἐπισήμων πραγμάτων ἀναδιδομένη σάτυρ τῆς ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δυσαρμονίας φωνὴ δὲν δύναται βεβαίως νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς εὐχάριστος, τὸ δὲ ἐντεῦθεν λυπηρότερον εἶνε ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀρθοδόξου κύκλου παρεμβάλλονται κωλύματα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων κατανόησιν τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὀρθοδοξίας πνεύματος.

Ἡ ἐλευθερία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ὁξφορδείου κινήσεως δλόκληρος περὶ αὐτῆς ἐργασίᾳ φιλολογία ἐν τῷ ἀγγλικῷ ἡμερησίῳ καὶ περιοδικῷ τύπῳ, ἐπειδὴ δ' ἐτοιόσθη ἢ ἐκ τῆς κινήσεως ἐκείνης πραγματοποιηθεῖσα βαθμιαία χειραφέτησις τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας, εὐρέθησαν καὶ οἱ διαφωνοῦντες καὶ χαρακτηρίσαντες αὐτὴν ὡς «Ἐκκλησίαν ἐν δεσμοῖς». Οἱ «Ἐκκλ. Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου, τὸ κύριον ὄργανον τῆς ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος, τῆς μεγάλως ἐνισχυθείσης ἐκ τῆς Ὁξφορδείου κινήσεως, ἀποκροῦν τὸν χαρακτηρισμὸν τούτου, ὡς ὑπερβολικόν. Εἶνε μὲν ἀληθὲς λέγον — ὅτι ὁ Πρωθυπουργός, ὅστις συχνάκις ἀπὸ τιμὸς δὲν ἀνῆκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διορίζει τοὺς ἐπισκόπους καὶ ὅτι ἐνίοτε ἐν τούτῳ συμβαίνει καὶ βλαπτικὰ λάθη ἐπ' ἴσης ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ἔχει σήμερον βαρῦτητα μεγαλειέραν ἢ ἄλλοτε ἐν τῷ διορισμῷ τῶν ἐπισκόπων, μάλιστα πολὺ μεγαλειέραν ἢ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κογκροδάτου, ὅταν οἱ διορισμοὶ ἐξηροῦντο ἐκ μόνου τοῦ κράτους ἀναντίρρητον δ' ἐξ ἄλλου εἶνε ὅτι ἡ ἀρνησικυρία τῆς βουλῆς ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνελύσεως ἀποτελοῦν πραγματικὴν ἀνωμαλίαν. Πάντα ὅμως ταῦτα δὲν κωλύουν σοβαρῶς τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας, ὡς πρόεδρος τῶν ἐπισκοπικῶν συνδιασκέψεων τοῦ Λάμπενθ, οὐδαμῶς ὑπόκειται εἰς τὸ κράτος, οὐδ' ἐγένετο ἀνάγκη ὅπως ἐπακολοθήσῃ κρατικῇ ἐπικύρωσις τῆς ἀποφασισθείσης ἐκκλησιαστικῆς μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν κοινωσίας. Σήμερον—βεβαιῶν οἱ «Ἐκκλ. Καιροὶ»—ἡ Ἐκκλησία κέκτηται δύναν μιν ἐλευθέρας ἀτεκμηλωμένης καὶ ἀνεξαρτήτου αὐτοδιαθέσεως ἀπέναντι τοῦ κράτους τοιαύτην, ὅποια ἐφαίνεται ἀδύνατος πρὸ ἑκατονταετίας, τὸ κέρδος δὲ τοῦτο τῆς ἐλευθερίας ὑπῆρξεν ἔργον τῆς Ὁξφορδείου κινήσεως. Αἱ ἐν Ἀγγλίᾳ σημεριναὶ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἶνε κατὰ πολὺ ἰκανοποιητικώτεροι παρὰ αἱ ἐν τισὶ χώραις τοῦ ῥωμαϊκοῦ δόγματος.

*

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἐν High Leigh συνήλθεν ἡ ἐβδόμη ἐτηρία ἀγγλορωσικῆ φοιτητικῆς συνδιάσκεψις, θέμα ἔχουσα τὴν θεῖαν Εὐχαριστίαν. Μεταξὺ τῶν μετασχόντων αὐτῆς πολυαριθμῶν ῥώσων ἐκ τῆς ἐν Παρισίοις ρωσικῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας ἦσαν καὶ οἱ διακεκριμένοι καθηγηταὶ Μπουλγάκοφ καὶ Φλορόβοφ. Παρῆν καὶ ὁ ρουμᾶνος ἐπίσκοπος σεβ. Σιμεδρέα. Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν τοιούτων συναντήσεων εἶνε ἡ ἐνίσχυσις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγγλικανικῆς καὶ

ρωσικής διά των ευκαιριών προς μετοχήν εις κοινάς προσευχάς. Έκ των κατά την σύσκεψιν ταύτην γενομένων ανακοινώσεων αξίαι σημειώσεως ιδιαίτερας ήσαν οι του καθ' ηγ. κ. Μπουλλάκωφ και του Canon Hodgson επί του θέματος «ή Ευχαριστία και τα κοινωνικά προβλήματα της συγχρόνου κοινωνίας». Αμφότεροι οι ορίτες έτόνισαν μετ' ιδιαίτερας έμφάσεως ότι εινε αδύνατον να χωρισθῆ ή Ευχαριστία από των έν τῷ κόσμῳ εύθυνων των χριστιανών, ύπεστήριξαν δέ την ανάγκην μίας χριστιανικής κοινωνιολογίας. Ο κ. Μπουλλάκωφ μάλιστα ως προς τό ζήτημα τούτο ώμίλησε μετά μείζονος κύρους, λαμβανομένου ύπ' όψει ότι κατά τά νεανικώτερα του έτη ύπῆρξε θερμοδς ύποστηρικτής του έπαναστατικού έν Ρωσία προγράμματος, μόλις δ' ως περισσότερον ώρίμασεν έλυτρώθη των δεσμών του ύλιστικού Μαρξισμού. Ο κ. Μπουλλάκωφ έν τῇ ανακοινώσει του ύπεγράμμισεν ότι κατ' άρχήν ή όλη διδασκαλία των έλληνων εκκλησιαστικών πατέρον εισηγείται την ανάγκην μίας χριστιανικής κοινωνιολογίας. Η χριστιανική άγάπη—είπε συν άλλοις—δέν δύναται να περιορίζεται εις μόνον τόν ναόν και την προσευχήν, άλλ' όφείλει να εκδηλώται και εις την πρακτικήν δράσιν, μόνη δ' ή θεία Ευχαριστία προσέδωκεν όντολογικήν έννοιαν εις την κοινωνικήν ήθικήν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τό κεντρικόν Δ. Συμβούλιον τῆς Διοικήσεως τῆς Εκκλησιαστικής και Μοναστηριακής περιουσίας συνεπλήρωσεν ήδη τόν διαχωρισμόν αὐτῆς κατά την προτελευταίαν συνεδρίαν. Υφίστανται 161 Μοναί ύπαγόμεναι ύπό τήν δικαιοδοσίαν 49 τοπικών Συμβουλίων. Έκ των μονών τούτων 6 στεροϋνται άκινήτων περιουσίας. Η άφθεύσεια ως διατηρητέα περιουσία έχει πρόσδοον δυναμένην ν' άντιμετωπίση τάς ανάγκας του Μοναχικού βίου και να ύποστηρίξη τήν μελλοντικήν ανάπτυξιν αὐτοῦ.

Κατά την παραρθεθούσαν Παρασκευήν εδρισκόμενος έν Πεντέλη ό Μακ. Αρχιεπίσκοπος προέστη τῆς ενάρξεως των μαθημάτων του θερινού Κατηχητικού Σχολείου Πεντέλης, εις δ' θα διδάξη ό Ήγούμενος τῆς Μονῆς Πεντέλης Αρχιμ. Προκόπιος, βοηθούμενος ύπό του αδελφου τῆς Μονῆς Αγαθαγγέλου. Ενεγράφησαν δέ περί τούς 100 μαθηταί και μαθήτριαι.

Όσαύτως την παραρθεθούσαν Κυριακήν προέστη ό Μακ. Αρχιεπίσκοπος τῆς εορτῆς των Κατηχητικών Σχολείων Ν. Κοκκινιάς τελεσθείσης έν τῷ ιερῷ ναῷ άγ. Γεωργίου και ώμίλησε προς τό συρφεύσαν πλήθος.

Τήν παραρθεθούσαν Τρίτην έτελεύτησε τόν βιον ή επί τῇ μορφώσει και ταῖς άρεταῖς αὐτῆς διακρινόμενη Ήγουμένη έν Τήνῳ Ιερῶς Μονῆς Κεχροβονίου Θεοδοσία.

Από τινος χρόνου ή έν Αθήναις Λατινική Αρχιεπισκοπή, καιπερ μή νομίμως ύφισταμένη, διοργανώνει εκκλησιαστικάς πομπάς ανά τάς Αθήνας χωρίς να έχη ποίμνιον δικαιολογούν αὐτάς. Εφέτος κατέστη πομπωδεστέρα ή λιτανεία τῆς Αγίας Λωρεῆς ανά τούς δόδους Αθηνών, απέδωκαν δέ τάς τιμάς ό Έλληνικός Στρατός διό του προτύπου Εύζωνικού Τάγματος και αι έπισημοί Πολιτικά και Δημοτικά Αρχαί διά τῆς παρουσίας Υπουργών και του Δημάρχου τῆς Πόλεως. Τό ίδιον συνεβη και εις τόν Πειραιά. Τό δέ έν Αθήναις εκδιδόμενον φύλλον «Καθολική», άφου διευτυμάνισε τό γεγονός τούτο, έσημείωσε τά έξῆς: Τήν όλην εορτήν παρακολούθησαν πλέον των τριάκοντα χιλιάδων εύσεβούς λαού καθολικών και έτεροδόξων συμπολιτών μας, οτινες πάντες έπαροδομήθησαν θρησκευτικῶς (Καθολ. φύλ. 154 τῆς 22 Ιουνίου 1933 σελ. 4). Ταῦτα οὐδεμίαν καταλείπουσιν άμφιβολίαν περί του πραγματικού σκοπου των τοιούτων τελετών, εις πόλιν άκραιφνός ορθόδοξον, πομπών, τάς όποιάς δέν θα έτόλμα ορθόδοξός Έπίσκοπος να τελέσει έν Ρώμη ή άλλαχοῦ, όπου επικρατεῖ ή Καθολική Έκκλησία. Οθεν ή Ιερά Σύνοδος δι' έγγραφου αὐτῆς έπέστησε τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως επί του γεγονότος τούτου, και παρεκάλεσεν αὐτήν όπως από τούδε μεριμνή-

ση περί τῆς μή επαναλήψεως τοιούτων εκκλησ. πομπών, όπως άδικαιολογήτων και προς προπαγανδιστικόν σκοπόν, έν αντίθεσει προς τό Σύνταγμα και τούς Νόμους του Κράτους διεξαγομένων.

Ο σεβ. Μητροπολίτης Πολυανῆς διά του ύπ' αριθ. 322 τῆς 20 Ιουνίου 1933 έγγραφου του αναφέρει τῇ Ιερῇ Συνόδῳ περί του έν τῷ ιερῷ ναῷ του άγ. Αθανασίου του χωρίου Καραβία τελεσθέντος θαύματος, συναποστέλλει δέ προς βεβαίωσιν πρακτικόν τῆς λῆς Ιουνίου 1933, όπως ύπογράφουσι μετά των σφραγίδων αὐτών 1) ό έφημέριος του ναου άγ. Αθανασίου Καραβίας, 2) ό άστυν. σταθμάρχης Νέας Μεσημβρίας, 3) ό πρόεδρος τῆς κοινότητος Καραβίας, 4) ό άγροτικός Ιατρός του Ιατρείου Νέας Μεσημβρίας, 5) τό διδασκαλικόν προσωπικόν του δημοτ. σχολείου Καραβίας, 6) ή εκκλησ. επιτροπή του ναου, και 7) τέσσαρες πρόκριτοι του χωρίου. Τό συνετελεσθέν θαῦμα, κατά την έν τῷ πρακτικῷ λεπτομερή περιγραφήν, είναι ότι ό από 28 Απριλίου 1932 κατασκευασθείς και επί του Έσταυρωμένου του ναου και άνωθεν τῆς άγ. Τραπεζῆς τοποθετηθείς στέφανος παρουσίασε τῇ 17 Ιανουαρίου 1933 τέσσαρας θροσερούς και ζωηρώς ευωδιάζοντας βλαστούς, τούς όποιους ειδεν ό Ιερεύς και άπαντες οι κάτοικοι του χωρίου. Η Έπιτροπή αποφαινεται έν τέλει τῆς εκθέσεως οὕτω: «Τασσόμεθα και ήμεῖς άνεπιφυλάκτως με τό μέρος των πιστών αποδίδοντες τούτο εις θαῦμα του Κυρίου».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Η ύπό του παγκοινωνικού συνεδρίου όρισθείσα ει δική επιτροπή προς παρακολούθησιν του πατριαρχικού ζήτηματος επισκεφθείσα την Α. Θ. Π. τόν Πατριάρχην παρεκάλεσεν όπως παραταθῆ μέχρι πέρατος του Δεκεμβρίου ή προθεσμία τῆς δημοσιεύσεως τῆς γνώστῆς περί εκλογῆς Πατριαρχου συνοδικῆς αποφάσεως επί τῇ έλλίδι ότι έν τῷ μεταξύ θα εύρεθῆ τρόπος συμβιβαστικῆς λύσεως του ζητήματος ικανοποιούσης και τό Πατριαρχεῖον και τάς κοινότητας. Ο Πατριάρχης ύπεσχέθη να ύποβάλῃ τήν πρότασιν εις τήν Ιεράν Σύνοδον, εκτάκτως συγκαλουμένην.

Εξ άφορμῆς τῆς έν τῷ ελληνικῷ Αιγύπτου τύπου δημοσιεύσεως στατιστικῆς των έν Αιγύπτῳ ξένων σχολών ό «Πάντανος» σημειοί ότι ό ακριβῆς αριθμός των έν Αιγύπτῳ ελληνικών κοινοτικών και ιδιωτικών σχολών εινε 72 μετά όλικού αριθμοῦ μαθητῶν και μαθητριών 13,129.

Έν εκτάκτω συνεδρίῳ ή Ι. Σύνοδος εξέτασασα τήν πρότασιν τῆς επιτροπῆς του κοινοτικού συνεδρίου περί παρατάσεως του χρόνου τῆς δημοσιεύσεως τῆς συνοδ. διατάξεως περί εκλογῆς Πατριαρχου, άπεφάσισεν όπως άνάβάλῃ τήν δημοσίευσιν μέχρι τέλους προσεχούς Νοεμβρίου. Πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης ή διάταξις θα ήνε έγκυρος εκκλησιαστικῶς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Προεάρχοντας του Μακαρ. Αρχιεπισκόπου Κύπρου διοργανώθη τελετή των Κατηχητικών σχολείων έν τῷ ναῷ Φανερωμένης περί τά μέσα του φθίνοντος μηνός, καθ' ήν ειπε τά πεπραγμένα του έτους ό διευθύνων αὐτό πρεσβύτερος Καλλίνικος Χατζηλάμπρου. Έν τῷ περί οῦ ό λόγος ναῖ έλειτούργησαν κατώτερον και άνώτερον Κατηχ. σχολείον. Και εις μέν τό πρώτον εφοίτησαν κατά μέσον όρον μαθηταί 60, εις δέ τό δεύτερον 50. Οί παρακολούθησαντες τά μαθήματα ήσαν μαθηταί των σχολείων, κατά τό πλείστον δ' ύπάλληλοι και τεχνίται. Εις τούς διατρέψαντας ή Α. Μ. άπένευμε κατάλληλα δώρα, εξέφρασε δέ ευαρέσκειαν προς τόν ύπερ των σχολείων πονήσαντα διά τόν ζήλον αὐτοῦ.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΣΙΝΑ

Η Ιερά Μονή του Σινά έδέχθη όπως μέλος τῆς προς αναθεώρησιν και κριτικήν εκδοσιν των λειτουργικών βιβλίων τῆς Εκκλησίας επιτροπῆς του Οικονμ. Πατριαρχείου μεταβῆ δαπάναις αὐτῆς εις Σινά προς μελέτην και έρευναν των έν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς άποκειμένων σχετικῶν χειρογράφων.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ

Έν όλη τῇ άγγλικανῇ επικρατείῳ τῇ 9 Ιουλίου ήρξατο πανηγυρικός ό εορτασμός τῆς εκατονταετηρίδος

της Όξφορδείου Κινήσεως, περί ης ὁ ἐν Λονδίῳ διακεκοιμένος συνεργάτης τῆς «Ἐκκλησίας» γράφει ἐν ἄλλαις σελίσι τοῦ φύλλου. Ἐκατοντάδες χιλιάδων πιστῶν συνέρευσαν εἰς τὰς ἐναρκτηρίους λειτουργίας τῆς Κυριακῆς, εἰς οὓς διανεμήθησαν φωτογραφικὰ ἀποτυπώματα τοῦ Μυστικοῦ δειπνοῦ τοῦ Da Vinci, μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ Keble ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης ὠμίμησεν αὐθημερόν μ.μ. σπουδαῖον λόγον ἐν τῷ Westminster Abbey, ὃ δὲ ἐσπερινὸς ἐψάλη ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ Λονδίνου (White City Stadium) ἐπὶ παρουσίᾳ πεντηκοντάδος χιλιάδων εὐσεβῶν. Καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα ὠργανώθησαν συγκεντρώσεις εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας μετὰ λειτουργιῶν ἐπὶ μνημοσύνη τῶν ἡρώων τῆς ἱστορικῆς κινήσεως. Εἰδικὴ λειτουργία ἐτελέσθη καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ναφ τοῦ Λονδίνου, ἱερωργουμένου τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, καθ' ἣν ἐμνημονεύθησαν τὰ ὀνόματα τῶν ἱστορικῶν προσώπων, εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ θερησκευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἀναγέννησις τῶν ἄγγλων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀδαμαντίου Ν. Διαμαντοπούλου, Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Διδασκαλείου, Ἡ τρίτη Οἰκουμένη Σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ ἐπὶ τῇ 15ῃ ἑκατοντατηρίδι αὐτῆς. Ἀθήναι 1933. σ. 182.—Παράλληλος πρὸς τὰς εἰδικωτέρας μελέτας περὶ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Πρωτείου τοῦ Ἐκ. Ρώμης τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡρακλείας κ. Φιλαρέτου (Βαφειδίου), ὁ καθηγητῆς κ. Διαμαντοπούλου ἐξέδωκε γενικὴν περὶ τῆς Γ' Οἰκουμ. Συνόδου μελέτην εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἐλλείψεως, καθ' ὃν χρόνον ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας παμπολλὰς ἐδημοσίευσαν μελέτας, κρίναντες τὴν εἰρημένην Σύνοδον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν δῆθεν κυριαρχικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δικαιωμάτων τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, τὰ ὅποια ἰσχυρίζονται ὅτι ἐπισήμως ἡ Σύνοδος ἐκείνη ἀπεκρίθη, ἐπὶ τοῦ ἀσθητικῶν δὲ τούτου ἰσχυρισμοῦ ἐστήριξεν ὁ νῦν ἀγιώτατος Πάπας Πίος ὁ 11'. τὴν ἐπὶ τῷ ἱαβηλαίῳ τῆς Συνόδου ἀπολυθεῖσαν τῷ 1931 ἐγκύκλιον αὐτοῦ Lux veritatis. Πᾶσαι αὗται αἱ Ῥωμαιοκαθολικαὶ ἐργασίαι ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῶν ἀτελῶν καὶ νομομερῶς καὶ σκοπίμως ἐρημνευομένων «Πρακτικῶν» τῆς Συνόδου καὶ ἐπὶ πολὺ περιορισμένης καὶ ἰδιοτελοῦς χρήσεως τῶν λοιπῶν συγχρόνων πηγῶν, βεβαιασμένων πρὸς ἀμοζομένων πρὸς τὸν ἐπὶ τούτῳ σκοπὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τοῦ Pastor aeternus τοῦ 1870. Ὁ ἡμέτερος σ., ἀδιαφορῶν πρὸς τὰς ὀποθενδήποτε προερχομένας σκοπιμότητας, ἐρριψεν ἐπὶ τῆς ἐρευνῆς τῶν κατὰ τὴν Σύνοδον ταύτην ἰσχυρῶν δέσμιον ἀκτίων ἱστορικοῦ φωτός, προσεκόμισε πᾶν ὃ, τὴ σύγχρονος παράδοσις ἐδίει, κατόπιν αὐστηρῶς κριτικῆς καὶ ἀποκατέστησε τὴν περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἀλήθειαν καὶ περὶ τῶν μετασχόντων ταύτης ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων, ἀνὰ πᾶν βῆμα καθάιρων τὸ ἔδαφος ἀπὸ τῆς νοθείας τῶν κειμένων καὶ τῶν γεγονότων ἢ τῆς σκοπιμῆς καὶ μεροληπτικῆς ἐρμηνείας αὐτῶν. Τῆς ἐξιστορήσεως τῶν ἐν Ἐφέσῳ γενομένων ὑπὸ τῆς Συνόδου (σ. 69—147) ὁ σ. προεταξεν ἐν μὲν κεφάλαιον περὶ τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων διεξήχθησαν τῆς Συνόδου αἱ ἐργασίαι (σ. 3—16), ἕτερον δὲ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Β' μέχρι τῆς Γ' Οἰκουμ. Συνόδου (σ. 16—37), ἐν οἷς ἐξετάζει τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας περὶ τὰ μεγάλα ὀνόματα Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ Χρυσοστόμου τοῦ Ἀττικοῦ. Εἰς τρίτον καὶ τέταρτον κεφάλαιον παρουσιάζει τοὺς δύο κυριωτάτους παραγόντας τῆς πρὸς τὴν Σύνοδον κινήσεως, τὸν Νεστόριον καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, ἐκτίθει τὴν ἀποτυχοῦσα ἀπόπειρα τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β' ἐν Χαλκιδόνι πρὸς συμβιβασμὸν τῶν διισταμένων καὶ, τέλος ἡ διὰ τῆς πολιτικῆς βίας ἐπιβολὴ τῶν «διαλλαγῶν» εἰς τε τὸν Κύριλλον καὶ τοὺς Ἀνατολικούς, τοὺς περὶ τὸν Θεοδώρητον τούτων μὲν θυσιασάντων τὸν Νεστόριον, τοῦ δὲ Κυρίλλου ὑπογράφαντος τὴν περὶ ἐνανθρωπήσεως διατύπωσιν τοῦ Θεοδώρητου. Ἀφθονοὶ καὶ πλούσιοι παραπομπαὶ διαφωτίζουν τὰς ἐν τῷ κειμένῳ κρίσεις καὶ ἐξασφαλίζουν τὸν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα τῆς μελέτης ταύτης, ἥτις,

γεγραμμένη εἰς γλῶσσαν ὄραϊαν, ὑποδειγματικὴν διὰ τοιαῦτα ἔργα, καθιστᾷ αὐτὸ ἀξιὸν τῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. μ. Χ

Ὁ αἰδιμος μητροπολίτης Μεσσηνίας Μελέτιος (1904—1931) Βίος καὶ πολιτεία αὐτοῦ. Ἀθήναι, Τύποις Σ. Βραχωριτη.

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἀρχιεπισκοπῆ Ἀθηνῶν

Οὐδενὸς ὑποψηφίου κεκτημένου ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὴν θέσιν ἐνὸς τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Στυλίου (Ἁρεῶς) ἐμφανισθέντος, κατόπιν τῆς ἀπὸ 24—3—933 ἡμετέρας διακηρύξεως ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ὑπ' ἀριθ. 30710 ἐ.ἔ. ἔγγραφον τοῦ ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων, δηλοῦμεν, ὅτι γίνονται δεκτοὶ ὡς ὑποψήφιοι διὰ τὴν κενὴν ταύτην θέσιν καὶ οἱ ἔχοντες προσόντα τῆς ἀμέσως κατωτέρας τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων κατηγορίας, καλοῦμεν δὲ τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐν λόγῳ κενὴν ἐφημερικὴν θέσιν, ἵνα μέχρι τῆς 25ης Αὐγούστου 1933 ὑποβάλωσιν ἡμῖν δι' αἰτήσεως αὐτῶν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυσιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων. Ἐπίσης κενωθείσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Καματερῷ (Ἀττικῆς) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν αὐτήν, ἵνα μέχρι τῆς 25ης Αὐγούστου ἐ.ἔ. ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νενομισμένων πιστοποιητικῶν πρὸς ἀνακήρυσιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων. Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰουλίου 1933. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος † Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος.

Κενῆς οὖσης μιᾶς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἱ. Ναφ Ἁγίας Σοφίας (Φυλακῶν Συγγροῦ) καὶ ἐτέρας ἐν τῷ ἐν Πειραιεῖ Ἱ. Ναφ Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν (ἐν Ταμπουρίῳ) καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν αὐτὰς ὅπως μέχρι τέλους Αὐγούστου ἐν.ἔ. ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νενομισμένων πιστοποιητικῶν πρὸς ἀνακήρυσιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων. Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1933. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος † Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος.

Ἱ. Μητρόπολις Σπάρτης.

Ἡ ἱερὰ μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1738 προκηρύξεως αὐτῆς συνφθὰ τῷ ἀρθρῳ 81 τοῦ καθ. νόμου 4489, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως μέχρι τῆς 30 Ἰουλίου ἐ.ἔ. ὑποβάλωσι μετὰ τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς ἐφημερίου διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν ἐν τῷ χωρίῳ Σελσγουδίου τοῦ τ. δήμου Μελετινῆς. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 6 Ἰουλίου 1933. † Ὁ Σπάρτης Γερμανός.

Ἡ ἱερὰ μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1735 προκηρύξεως αὐτῆς συνφθὰ τῷ ἀρθρῳ 81 τοῦ καθ. νόμου 5439, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως μέχρι τῆς 30 Ἰουλίου ἐ.ἔ. ὑποβάλωσι μετὰ τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς ἐφημερίου διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν ἐν τῷ χωρίῳ Πετρίνα τοῦ τ. δήμου Κροκεῶν. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 6 Ἰουλίου 1933. † Ὁ Σπάρτης Γερμανός.

Ἱερὰ Ἐπισκοπῆ Νεαπόλεως.

Καλεῖ συμφώνως τῷ Νόμῳ 5439 (ἄρθρον 81) τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας μέχρι τῆς 20ης Αὐγούστου, τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα ἔγγραφα (ἄρθρον 82) διὰ νὰ καταλάβωσι δι' ἐκλογῆς τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς Ἐνορίας Ρουσῆς Ἐκκλησίας—Ἁγίας—Φατείας. Διὰ πάσαν τυχόν ἀπορίαν δύναται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν Γραφεῖον. Ἐν Νεαπόλει τῇ 6 Ἰουλίου 1933. † Ὁ Νεαπόλεως Διονύσιος.